

Význam azylových domů pro týrané ženy

Eva Kodrlová

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Eva KODRLOVÁ

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Význam azylových domů pro týrané ženy

Zásady pro vypracování:

Historie sociální práce v ČR a v zahraničí

Specifika domácího násilí

Azylové domy pro ženy

Praktická část zaměřena na prozkoumání aktuálního stavu

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, O. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7

VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Praha: Rosa, 2003.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. (eds.). Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X

GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007

L.S.

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Má práce pojednává o aktuálním stavu klientek azylového domu pro ženy a matky s dětmi „Petrklíč“ nacházejícího se v obci Vésky v Okrese Uherské Hradiště, které se staly oběťmi domácího násilí. Práce je rozdělena na dvě části – na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část obsahuje historii sociální práce, přiblížení problematiky domácího násilí a popsání důležitých funkcí azylových domů. Další částí práce je praktická neboli výzkumná část. Zde popisují metody, postup a výsledky výzkumu. K této části se řadí i kvalitativní doplňující sonda, která byla realizována s cílem rozkrýt specifické aspekty zkušeností s domácím násilím. Závěrem mé práce je celkové zhodnocení aktuálního stavu.

Klíčová slova: sociální práce, domácí násilí, formy týrání, oběť násilí, pachatel násilí, azylový dům.

ABSTRACT

My work dealt with actual situation of lady clients of asylum house for women and mothers with childrens „Petrklíč“ which be situated in village Vésky in region Uherské Hradiště who were victims of domestic violence. The study contains two main parts. The first part focuses on the theoretical background and the sekond part is devoted to the survey itself. The theoretical part includes history of social work, problems of domestic violence and description of main functions of asylum houses. Next part of the work is practical by another name theoretical part. In this part I describe to methods, process and results of research. This part also includes a qualitative indepth study that was conducted in an effort to reveal specific aspects of the experience of domestic violence. In fine of the work is evaluation of topical situation.

Keywords: social work, domestic violence, forms of torture, victim of violence, offender of violence, asylum house.

Motto :

„Svět je příliš nebezpečný, proto abychom v něm žili. Ne kvůli lidem, kteří páchají zlo, nýbrž kvůli těm, kteří vedle nich stojí a nechávají tomu volný průběh.“

Albert Einstein

Děkuji Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D. za cenné rady a připomínky a za odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji také paní Janě Skuciusové, ředitelce azylového domu „Petrklíč“ a sociálním pracovnícím, které se podílely na výzkumné části mé práce, za vstřícnou spolupráci. A v neposlední řadě také děkuji ženám – obětem, které se mnou strávily čas a svou sdílností daly náplň a význam této práci.

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala.

V Uherském Hradišti 1. 5. 2007

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE	11
1.1 STAROVĚK.....	11
1.1.1 Řecko.....	11
1.1.2 Řím.....	12
1.2 STŘEDOVĚK.....	12
1.3 NOVOVĚK.....	13
1.4 19. STOLETÍ	13
1.5 OBDOBÍ LET 1900-1920.....	14
1.6 20. – 40. LÉTA 20. STOLETÍ	14
1.7 50. LÉTA 20. STOLETÍ.....	15
1.8 60. LÉTA 20. STOLETÍ.....	15
1.9 70. LÉTA 20. STOLETÍ.....	15
1.10 OBDOBÍ PO ROCE 1989 U NÁS	16
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ	17
2.1 JAK NABÍDNOUT POMOC OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ . . .	17
2.2 K HISTORII DOMÁCÍHO NÁSILÍ A JEHO ŘEŠENÍ. . .	18
2.3 DRUHY, FORMY A RIZIKOVÉ FAKTORY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	21
2.3.1 Druhy domácího násilí	21
2.3.2 Formy domácího násilí.....	21
2.3.3 Rizikové faktory domácího násilí	22
2.4 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	22
2.5 PROČ TÝRANÉ ŽENY NEOPOUŠTĚJÍ NÁSILNÉHO PARTNERA... ?	25
2.6 CYKLUS NÁSILÍ.....	25
2.7 PACHATELÉ A OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	26
2.7.1 Pachatelé domácího násilí	26
2.7.2 Oběti domácího násilí	27
3 AZYLOVÉ DOMY	29
3.1 POTŘEBA AZYLOVÉHO UBYTOVÁNÍ	29
3.2 FUNGOVÁNÍ AZYLOVÝCH DOMŮ	29
3.2.1 Služby poskytované azylovými domy	30
3.2.2 Vnitřní struktura azylových domů.....	31
3.2.3 Zaměstnanci – sociální pracovníci.....	31

3.3	PRÁCE S KLIENTKAMI V AZYLOVÉM DOMĚ	31
3.4	PODMÍNKY ÚSPĚCHU	32
II	PRAKTICKÁ ČÁST	34
4	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	35
4.1	TYP VÝZKUMU.....	35
4.2	VYUŽITÉ TECHNIKY SBĚRU DAT.....	35
4.2.1	Triangulace.....	35
4.2.2	Rozhovory	35
4.2.3	Pozorování.....	36
4.2.4	Analýza dokumentů.....	36
4.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	36
5	REALIZACE SBĚRU DAT A JEJICH ZPRACOVÁNÍ	38
5.1	SBĚR DAT	38
5.2	ZPRACOVÁNÍ DAT.....	38
5.2.1	První fáze zpracování dat	38
5.2.2	Druhá fáze zpracování dat.....	38
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
6.1	VÝSLEDKY ROZHOVORU S VEDENÍM AZYLOVÉHO DOMU	39
6.2	VÝSLEDKY ROZHOVORŮ S KLIENTKAMI AZYLOVÉHO DOMU	39
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	43
	SEZNAM PŘÍLOH.....	44

ÚVOD

Problém zvaný násilí v rodině je starý jako samotná rodina. Dochází k němu ve všech sociálních vrstvách bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk, sociální neb etnický původ.

Ve své práci jsem se rozhodla věnovat právě problému týraných žen ubytovaných v azylových domech z toho důvodu, že jsem se v rámci své praxe s tímto závažným celospolečenským problémem sama setkala a rozhodla jsem se proto dané problematice věnovat pozornost a do hloubky se zaměřit na jednotlivé případy jak domácího násilí, tak i toho, jak se tyto ženy v azylovém domě cítí, co je pro ně přínosem a jak např. vidí řešení své závažné situace do budoucna. To vše v kontextu působení sociálních pracovníků a azylového bydlení vůbec.

V teoretické části své práce jsem se zaměřila na stručný přehled vývoje sociální práce jako takové a dále na přiblížení problémů souvisejících s domácím násilím, jako jsou formy domácího násilí, přetrvávající mýty ve společnosti, ale i osobnosti pachatelů a obětí týrání, jak je popisuje odborná literatura. Další součástí teoretické stránky práce je popis služeb, které azylové domy poskytují, formy pomoci a co vše azylové domy pro své klientky zajišťují.

Praktická část je zaměřena na hlubší prozkoumání problémů domácího násilí u jednotlivých klientek, jejich pohled na domácí násilí a celkovou vzniklou situaci. V této části jsem se také zaměřila na vnímání azylového ubytování jak z pohledu klientek, tak z pohledu personálu azylového domu – sociálních pracovníků.

Cílem mé práce je zjistit, jaký a jak velký význam má pro klientky azylového domu pobyt a kvalita služeb spojená s azylovým ubytováním a přístupem k nim a jejich dětem jak ze strany sociálních pracovníků po stránce psychologické, tak i zajištění potřeby ze strany azylového domu po stránce materiální.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE

Pokud se podíváme na sociální práci z hlediska historie do hloubky, měli bychom si uvědomit, že ještě dávno před vznikem sociální práce, jak ji známe dnes, tj. s odborně vyškolenými specialisty, existovala již v dávných dobách v rámci rodiny a rodinného společenství či kmene určitá míra solidarity a vzájemné pomoci.

Vztahy mezi lidmi žijícími v kmenových skupinách, tak jako v dnešních rodinách, byly velmi osobní a pokud se někdo ocitl v tíživé situaci nebo se dostal do stavu nouze, pomoc přišla bezprostředně a okamžitě. Určité rozdíly zde ale najít můžeme, např. v tom, že zájem společnosti byl prioritní a pokud by měl určitým způsobem znevýhodněný jedinec ohrožit tyto zájmy, dostával se do pozadí. Zájmy skupiny tedy měly přednost před zájmy individuálními.

1.1 Starověk

V tomto období začíná poskytování pomoci sociálně potřebným. S dělbou práce a vyšší společenskou organizovaností tak vznikaly i první sociální problémy. Nejstarší problém, kterým byla obživa, přerostl do chudoby.

„Sociální pomoc poskytoval státní úředník přidělující prostředky; v případě řemeslnického spolku skupina kolegů, jindy soukromá osoba, nikdy to však nebyl specialista na tento druh činnosti. Zájmy hendikepovaných (např. žen nebo otroků), pokud vůbec byly nějak chráněny, chránil státní úředník nebo soudce.“ (Matoušek, 2001, str. 84)

1.1.1 Řecko

Řecká společnost byla vysoce solidární, ale priority společenské solidarity však viděla jinak, než je vidíme dnes. Do sféry obecného zájmu garantovaného řeckým městským státem jen okrajově spadaly problémy, které dnes nazýváme problémy sociálními.

Protože byl řeckým ideálem krásný člověk, tělesné nedostatky vyvolávaly v antické společnosti odpor a pohrdání.

„Ve Spartě byly všechny narozené děti úředně prohlíženy radou starších. Děti, které vykazovaly vadu či příslušnou slabost, byly svrženy do rokle Apothet poblíž pohoří Taygetu. Zvykem usmrcovat defektní děti byl udržován vysoký fyzický standard spartských občanů, jejichž celý život byl zaměřen na válku. V Athénách se rozhodnutí přenechávalo otci. Díky

tomu přežili někteří hoši, ale žádné děvče, protože se předpokládalo, že fyzicky hendikepovanou ženu by si nikdo za manželku nevzal. Řekové nebyli přívětiví ani k nechtěným dětem. Dítě, které rodiče odmítli vychovat, sice přímo nezabíjeli, ale bylo běžné nechat je zemřít z nedostatku potravy a péče. Dítě bylo matkou odloženo venku v nádobě, která se mohla stát i jeho rakví. Novorozence odložené v nádobách si mohl kdokoli vzít na vychování. Z některých nalezců byli vychováni otroci. Nalezení dítěte někdy vítaly neplodné manželky, které pak mohly úspěšně předstírat, že je přivedly na svět. Mít děti bylo totiž nepominutelnou povinností občana vůči obci.“ (Matoušek, 2001, str. 84,85)

1.1.2 Řím

„Stejně tak jako Řecko, tak ani starověký Řím by nemohl dosáhnout tak vysoké úrovně kulturní vzdělanosti nebýt existence obrovské skupiny otroků. Otroci ale nebyli nikdy pokládáni za rovnoprávné občany. Jejich právní ochrana byla zhruba na úrovni dnešní ochrany zvířat.“ (Matoušek, 2001, str. 86)

Společenská solidarita se mimo jiného realizovala státními institucemi. Například městské pokladny, povinně dotované úředníky města, sloužily k financování nepravidelných podpor poskytovaných chudině pod heslem „chléb a hry“. Péče o výživu dětí chudých rodičů a sirotků, která byla v Římě původně zajišťována jako dobrovolná aktivita jednotlivců pak přešla na stát. (Matoušek, 2001)

1.2 Středověk

„Soustavnější charitativní aktivity byly ve středověku záležitostí církve, která si pro ně vytvořila více nebo méně specializované instituce – útulky poskytující obvykle potřebným i minimální ubytování poblíž kostelů nebo v klášterech.“ (Matoušek, 2004, str. 68)

Z dnešního hlediska byli lidé ve středověku jen minimálně svobodní, ale starý člověk si mohl být jist tím, že se o něj jeho rodina postará. Podporou rodiny si ale mohl být méně jistější člověk s nějakým postižením, protože postižení bylo často vysvětlováno jako „nepřízeň Boha“ a opravňovalo vyhnání. Hlavním zdrojem obživy těchto „vyloučených lidí“ se pak stávala žebrota.

1.3 Novověk

Ani na počátku novověku stát ještě neusiloval o uplatňování komplexní sociální politiky, jejíž součástí by byla jakákoliv obdoba dnešní sociální práce. „Nicméně v době renesanční ožívá antický tvar institucionalizované solidarity omezené na příslušníky jednoho řemeslnického, resp. uměleckého cechu. Jednou z podstatných úloh řemeslnických, resp. uměleckých cechů bylo podporování členů, kteří se dostali do nesnází. (Matoušek, 2001)

Především **reformace** přinesla důraz na osobní zodpovědnost a aktivitu, což se projevilo ve společné snaze protestantských myslitelů (Martin Luter, Ulrich Zwingli, Martin Butzer) a jejich stoupců vychovávat práce schopné chudé k práci. Snažili se často o individuální přístup a motivaci chudých ke změně. (Novotná, Schimmerlingová, 1992)

V 16. stol. také začaly v protestantském i katolickém proudu vznikat **sborové diakonie a církevní bratrstva**, což byla volnější spojení profesionálních i laických věřících, jejichž cílem byla charitativní činnost. Věhlasnou se stala např. sborová diakonie Johana Laska v Nizozemí, který pořádal sbírky pro chudé, pečoval o uprchlíky, pedagogicky působil na alkoholiky a lidi vedoucí zahálčivý život. V katolickém táboře začaly v 16. stol. vznikat řady pečující o **vzdělání nižších vrstev** (kajetáni, jezuité), čímž působili proti protestantským lidovým kazatelům. (Novotná, Schimmerlingová, 1992)

1.4 19. století

Matoušek (2001) nazývá 19. století „obdobím počátků sociálního zabezpečení a obdobím konstituování sociální práce“ jako samostatného oboru.

V polovině 19. stol. německý protestant Johan Wichern založil v „Německu“ diakonii provozující azylový dům pro děti z rozvrácených rodin. Wichern pro vychovatele pracující v domě pořádal vzdělávací kurzy, a tak se stal zakladatelem soustavného vzdělávání v sociální péči. (Novotná, Schimmerlingová, 1992)

V polovině 80. let 19. stol. anglikánský vikář Samuel Barnett založil ve východní části Londýna dům, který nazval Toynbee Hall. Personál se věnoval práci s chudými. Toynbee Hall je tak považován za první komunitní centrum. Barnett také probíral se svými spolupracovníky jejich postup při práci s jednotlivými klienty, což je považováno za počátky supervize. V 80. letech 19. stol. prosadil a realizoval německý kancléř Otto von Bismarck zákon o sociálním pojištění. Bismarck se tak stal průkopníkem v oblasti státního systému

sociálního zabezpečení. Bismarck postupně pojistil široké vrstvy zaměstanců pro případ nemoci, úrazu, invalidity a stáří. V 2.polovině 19.stol. působila v Londýně Octavia Hillová (1838-1912), která je považována za průkopnici skupinové a komunitní práce. Zabývala se městskou chudinou a snažila se zlepšit její postavení výstavbou bytů, zakládáním dílen, klubů a hřišť. (Vargová a kol., 2003)

1.5 Období let 1900-1920

Toto období Matoušek (2001) nazývá obdobím **snahy o zvědečtění** sociální práce, která přirozeně navazuje na období průkopnických aktivit. V tomto období je sociální práce dominantně ovlivněna sociologií. V těchto letech se sociální práce stává součástí systému sociálního zabezpečení, rozvíjejí se státní sociální služby, je propojena se zdravotnictvím a školstvím. Vznikají tak jednotlivé specializace sociální práce.

Převažující metodou sociální práce počátkem 20.stol. byla případová práce a práce s rodinou. Pod vlivem sociologie rozvíjela případovou práci Američanka Mary Richmondová, jejíž díla *Social Diagnoses* (1917) a *What is case social work?* (1922) jsou považována za první pokus o vědecký přístup k řešení individuálních sociálních problémů.

(Novotná,Schimmerlingová,1992)

Do tohoto období spadá také období první světové války, v němž probíhal hlavně rozvoj metod práce se skupinou a komunitou.

1.6 20. – 40. léta 20. století

Období dvacátých a čtyřicátých let minulého století nazýváme **sociologizující a psychologizující etapou** ve vývoji sociální práce. Sociální práce je v této době pod silným vlivem psychologie (Freud, Adler, Jung, později Horneyová, Sullivan), ale i pedagogiky.

V roce 1928 byla založena **Mezinárodní asociace škol sociální práce** (IASSW), jejímž cílem bylo podporovat rozvoj vzdělávání sociálních pracovníků a vydávat standardy vzdělávání. Ústředí v současnosti sídlí ve Vídni.

V roce 1936 se v Londýně konala **III. mezinárodní konference sociální práce** s názvem „*Sociální práce a obec.*“ Tato konference byla impulsem k rozvoji *komunitní práce*, která se výrazně uplatnila při obnově oblastí postižených I. a poté II. světovou válkou.

1.7 50. léta 20. století

Toto období bylo obdobím **budování sociálního státu** podle tří základních modelů. V socialistickém táboře se uplatnil *universalistický model*. V západních zemích *model korporativistický* (SRN, Francie, Rakousko) nebo *model reziduální* (USA, VB, Kanada). Sociální práce se v závislosti na podmínkách stala součástí státní správy, spolupracuje s úřady, policií a nevládními organizacemi. (Matoušek, 2001)

1.8 60. léta 20. století

„Americké vlády prohlásily v šedesátých letech 20. století *program boje s bídou (War on Poverty)*. Finanční sociální pomoc začala být poskytována i úplným rodinám s oběma nezaměstnanými rodiči. Byly podporovány programy předškolní výchovy pro děti z chudých rodin a rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané dospělé. Kongres schválil federální program zaměřený na zlepšování úrovně výživy nemajetných lidí a jejich dětí. V závislosti na zjištěném příjmu domácnosti dostávali lidé poukázky, jež si mohli vyměňovat za jídlo. Později byla sociální pomoc rozšířena ještě o poukázky na palivo do vozidel, poukázky na dětské jídlo a na přídatky k penzi.“ (Matoušek, 2001, str. 104)

1.9 70. léta 20. století

Poslední desetiletí dvacátého století byla jak v USA, tak i v Evropě z hlediska sociálních věcí nazývána **érou lidských práv**. „Všeobecnou deklaraci lidských práv přijala OSN v roce 1948. Sociální politika demokratických států je však více než tímto dokumentem ovlivňována skladbou politických sil v jednotlivých státech a jejich schopnosti kooperovat.“ (Matoušek, 2001, str. 106)

Od sedmdesátých let se také začíná šířit hnutí **svépomocných skupin**. „Svépomocné skupiny jsou podobně jako skupiny dobrovolnické projevem rostoucího občanského sebevědomí a reakcí na nedokonalé nebo chybějící služby profesionální. Věnují se lidem v krizi a lidem dlouhodobě nemocným, lidem závislým na alkoholu, jiných drogách i nezaměstnaným. Postupně rozšiřují okruh své působnosti na rozličné druhy problémů rodin /rozvody,

nevěry, konflikty mezi generacemi), na oběti trestných činů , na domácí násilí a jiné druhy zneužívání. (Matoušek, 2001, str. 107)

1.10 Období po roce 1989 u nás

Mezi první sociální problémy, které přinášela změněná sociální situace, patřily neskrývaná prostituce, potřeba začlenění tisíců vězňů propuštěných po amnestii z výkonu trestu, bezdomovectví a migrace uprchlíků přes naše území na Západ. Když začátkem devadesátých let kanadská vláda uspořádala pro pracovníky okresních úřadů kurzy pro řešení otázek nezaměstnanosti, nevzbudilo to velký zájem. Bylo to předčasné, nezaměstnanost začala růst až v druhé polovině devadesátých let. Do popředí se rychleji dostávalo postavení menšin na našem území, otázky sociálního zabezpečení uprchlíků, cizinců s přiznaným dočasným pobytem a samozřejmě i cizích dělníků, kteří u nás pracovali „na černo“, tedy bez pracovního povolení. Vyvstávala potřeba pomoci ženám, které k nám byly zavlčeny a zneužívány sexuálním průmyslem, obětmi násilí, zneužívaným a zanedbávaným dětem, drogově závislým, lidem závislým na hracích automatech, ale i repatriovaným menšinám českého obyvatelstva, např. na území zasaženého havárií atomové elektrárny v Černobylu, a také romským rodinám, které emigrovaly a nedostaly v zahraničí statut uprchlíků.

„Hlavní inovační trendy byly v devadesátých letech snaha o **deinstitucionalizaci sociálních služeb**, tj. vytváření alternativ k tradiční, většinou ústavní péči, a masivní nástup nestátních organizací (církvních i necírkvních) do sociální péče. Novinkou byly i neprofesionální sociální služby poskytované dobrovolníky. Po roce 1989 vznikly tisíce nevládních organizací, které se zaměřují na sociální a zdravotní problémy a vytvářejí alternativy k tradičním formám sociální práce.“ (Matoušek, 2001, str. 152)

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním, nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít. Násilné chování v rodině zahrnuje špatné zacházení s dětmi, násilí mezi dospělými členy rodiny i špatné zacházení se starými lidmi.“ (Voňková, 2004, str. 11)

Násilí v rodině vyvolává velmi rozporuplné postoje. Značná část veřejnosti jej považuje za záležitost výhradně soukromou. Možná také z toho důvodu, že o domácím násilí se v minulosti nemluvilo jako o celospolečenském problému, ale jako o rodinné záležitosti, kterou si musí každý člověk vyřešit sám a která se má odehrávat za „zavřenými dveřmi.“

Je jen dobře, že se domácí násilí stává stále více diskutovaným tématem. Je ale otázka, zda to, že se o týrání stále více mluví, napomůže také k tomu, aby okolí dokázalo rozeznat, zda to, co se děje kolem nás, už není jen manželská či partnerská hádka a dokázalo oběti pomoci.

Jak tedy nabídnout pomocnou ruku, aniž bychom oběť domácího násilí nezaskočili či neurazili svým chováním? Velmi důležité je správné načasování a také zvolení takové doby k rozhovoru, kdy je žena sama a nenachází se v blízkosti partnera. Měli bychom jí také dát jasně najevo, že to, co se děje, není „normální“ a že se jedná o závažnou záležitost, za kterou si nemůže sama. Dále bychom měli ženu ujistit, že okolí vnímá její situaci za vážnou a jsme ochotni pomoci. Na místě je ale respektovat samostatnost oběti a pomoc jí pouze nabídnout, ne ji do něčeho nutit – měli bychom nabízet podporu a možnosti řešení, ale ne za oběť rozhodovat.

2.1 Jak nabídnout pomoc oběti domácího násilí...

Existují základní kroky, které můžeme podniknout, pokud chceme nabídnout pomoc někomu, o kom si myslíme, že může být obětí násilí:

- Důvěřujeme jí a přistupujeme k ní s pochopením. V klidném, nerušeném prostředí ženu vyslechneme bez jakéhokoli náznaku obviňování. Podpoříme ji v jejím rozhodnutí někomu se svěřit a vyhledat pomoc. Uvědomíme si, že jsme po dlouhé době možná první osoba, se kterou se žena rozhodla o problém otevřeně hovořit – a proto je důležité ji otevřeně, laskavě přijmout a rozvinout vztah důvěry.

- Ujistíme ji, že není v dané situaci sama a že existuje řešení.
- Zdůrazníme, že hovořit o násilí není jednoduché a může to vyvolávat strach. Řekneme jí, že si nezaslouží, aby ji někdo zastrašoval a bil. Nic neomlouvá násilí pachatele.
- Posloucháme ji a povzbudíme ji, aby vyjádřila svou bolest a svůj hněv.
- Nasloucháme jí. Vyslechneme si celý její příběh, pohovoříme s ní o tom, jak se násilí vyvíjí. Nesnažíme se ji však nutit k rozhodnutí nebo odchodu od partnera, i když se nám to může zdát jako jediné správné řešení. Ona sama se musí rozhodnout, jaké kroky chce teď podniknout a na jaké se ještě musí připravit. Měli bychom mít pochopení pro to, že je pro ni těžké partnera opustit. Snažíme se jí dodat odvalu hledat řešení a pomáháme jí se v této často velmi složité situaci vyznat.
- Zeptáme se jí, zda utrpěla nějaké fyzické zranění a pokud ano, doporučíme, aby šla k lékaři a nechala si vystavit potvrzení o svém stavu (i kdo jí ho způsobil). Pomůžeme jí oznámit napadení na policii, pokud se tak rozhodne. Zeptáme se jí, co by jí samotné v současné době nejvíce pomohlo.
- Informujeme ji o možnostech řešení její situace, doporučíme jí pořízení fotografické dokumentace (vždy s datem) – jak napadení a zranění, tak i rozbitých věcí apod.
- Probereme s ní, jak se zachovat v případě, že dojde k dalšímu napadení, na koho se obrátit a kde vyhledat odbornou pomoc.
- Naplánujeme s ní, jak bezpečně opustit domov, pokud se k tomu chystá. Nenutíme ale ženu k určitému chování či jednání, pokud ona sama má pocit, že by se tak ocitla v nebezpečí.
- Podpoříme oběť v daných krocích. Důležité je s obětí pracovat na její budoucnosti, pro vyřešení aktuální krize.

2.2 K historii domácího násilí a jeho řešení...

Bití a zneužívání děvčat a žen je historickou konstancí. Po staletí bylo ve vývoji lidstva, rodiny a manželství normální postavení muže a jeho výlučná moc nebo převaha při řešení věcí veřejných a rodinných. Po celá staletí bylo normální, dokonce i žádoucí, aby muž ovládal a trestal svou manželku i prostřednictvím využití fyzické síly. Toto právo mužů

ponižovat a trestat své manželky podporovali a udržovali právní, náboženské i kulturní normy.

Historicky právo dělalo rozdíl mezi veřejnými a soukromými rodinnými záležitostmi, přičemž ponechávalo rodinu pod kontrolou manžela a otce. Anglické zvykové právo udělalo z manželky a manžela právně jednu entitu, a tou byl manžel. Jestliže se žena vdala, před zákonem přestala existovat. Byla pod ochranou svého manžela. Když se manželka zadlužila, uhodila souseda nebo ukradla krávu, musel se před tváří spravedlnosti zodpovídat manžel. Je tedy zřejmé, že zákon musel vyzbrojit manžela „bičem“, aby usměrňoval manželku.

Dnes je samozřejmě každá žena za své vlastní činy právně zodpovědná a už tedy neexistuje žádný podklad pro zákonné omlouvání bití manželky.

Existence domácího násilí byla tedy po celá staletí vnímána jako hluboce soukromá záležitost. Požadavky žen na uplatnění ve veřejném životě a zásadní politické i hospodářské změny zejména po druhé světové válce, doprovázené současně ekonomickou emancipací žen se promítly i do postupného otevírání dveří do soukromí rodin. (Voňková, 2004)

„Úsilí učinit ze soukromého problému problém společenský začíná v sedmdesátých letech minulého století v USA. Začíná se otevřeně hovořit o znásilňování, zneužívání a týrání, ke kterým v intimitě rodiny dochází. Ženy vyprávějí své příběhy sociálním pracovnícům, vznikají první azylové domy pro ženy a krizová centra. Součástí tohoto hnutí byly i statistické průzkumy, které poukazyvaly na výskyt násilí mezi partnery i v širší rodině. Bylo poukazováno na nutnost řešení násilí na ženách nejen v individuální, ale i celospolečenské rovině. Rovněž zvýšená pozornost věnovaná mezinárodními organizacemi lidským právům musela – dříve či později - reflektovat opomíjený problém rovného postavení a přístupu k právu všech členů společnosti bez ohledu na věk, rod či společenské postavení.“ (Voňková, 2004, str. 15)

„Do povědomí odborné veřejnosti mohla proniknout rezoluce o potírání domácího násilí přijatá v roce 1985 na VII. kongresu OSN o prevenci kriminality a zacházení s pachateli v Miláně a Doporučení výboru ministrů Rady Evropy o násilí v rodině. Doporučení definuje domácí násilí, odsuzuje ho, nabízí modelové postupy prevence a pomoci obětem.“

(Voňková, 2004, str. 16)

„Rezoluce z mezinárodního fóra od roku 1979 až po rok 1995 stále důrazněji volají po tom, aby jednotlivé státy ve svém právním řádu přijaly normy označující domácí násilí za

protiprávní, postihovaly pachatele a chránily jeho oběti. V roce 1996 předkládá Hospodářský a sociální výbor OSN Rámcový model pro legislativu postihující domácí násilí. Deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách byla schválena Valným shromážděním OSN v prosinci 1993. Za násilí páchané na ženách je považován „každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální, nebo duševní újmu, nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrasování a úmyslné omezování osobní svobody, a to jak ve veřejném, tak soukromém životě.“ I přes tuto více než deset let starou deklaraci přetrvává, zejména v odborné právnické veřejnosti, tendence považovat domácí násilí za psychologický nebo komunikační vztahový problém řešitelný rodinnou terapií a současně právní cestu řešení zpochybňuje.“ (Cviková, Juráková, 2001, str. 134)

„V zásadě je možné, aby násilí vycházelo od kohokoliv směřovalo vůči komukoliv, násilí páchají rodiče na dětech, ženy na mužích, muži na ženách, děti na rodičích, mladí lidé páchají násilí na starých, staří na mladých. Ale výsledky všech průzkumů z celého světa, které známe, ukazují, že drtivou většinu násilí v rodinách páchají rodiče na dětech a muži na ženách. Násilí na ženách se od ostatního násilí liší, protože jde o sílu, zastrasování (verbální i fyzické), které je společností tolerováno částečně i proto, že oběťmi jsou ženy. Eliminace páchaní násilí na ženách si vyžaduje změnu pohledu na to, jakým způsobem společnost artikuluje rodové a mocenské vztahy.“ (Voňková, 2004, str. 18)

V zemích Evropské Unie, kde žije 170 milionů dívek a žen, se odhaduje, že mužským násilím je jich postiženo 42-56 milionů. V rámci průzkumů domácího násilí udávají různé země asi 3% mužských obětí. V ČR neexistuje odborná sociologická studie o výzkumu domácího násilí, která by vedle četnosti zodpověděla i otázky směřující k jednotlivým násilným vztahům (násilí mezi partnery, násilí orientované na děti, násilí vůči seniorům). Počet a frekvence násilí v rodinách se buď odvozuje od dílčích sond, které provádějí jednotlivé neziskové organizace, nebo z analogických studií a průzkumů ze zahraničí. Podle publikace „Domestic Violence against Women and Girls“ udává např. Kanada 29% ženských obětí násilí, Švýcarsko 20%, Velká Británie 29%, USA 28%. V ČR se podle odhadů ROSA pohybuje počet ženských obětí mezi 10-30%. Bílý kruh bezpečí odhaduje četnost výskytu obětí na 16%. (Voňková, 2004, str. 18)

Obecně lze shrnout, že domácí násilí je chování, které v párovém soužití nebo v širší rodině u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci, kterou tento strach

poskytuje, určuje násilník chování oběti. Domácí násilí může nabývat podoby fyzického, sexuálního a psychického násilí, vynucené sociální izolace a ekonomické deprivace.

2.3 Druhy, formy a rizikové faktory domácího násilí

Fenomén domácího násilí není mimořádný pro „násilí“ jako takové, ale pro okolnosti, za kterých je chápáno – jako např. intimita mezi násilníkem a obětí, kteří jsou spojeni citovými nebo manželskými pouty, společnými dětmi, majetkem, bydlištěm, ekonomickou provázaností a společnými příbuznými.

2.3.1 Druhy domácího násilí

- **Fyzické** – strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, házení předmětů, znehybňování oběti např. přivazováním, zatlacením do kouta atp.
- **Psychické** – zahrnuje zejména slovní týrání, ponižování, zesměšňování na veřejnosti i v soukromí, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy, vyhrožování zmrzačením nebo zveřejněním určitých údajů o oběti.
- **Sexuální** – zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány a které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí.
- **Ekonomické** – znamená zamezení možnosti oběti disponovat finančními prostředky, ať rodinnými nebo vlastními.

2.3.2 Formy domácího násilí

- **Sociální izolace** – znamená absolutní uzavření rodiny, zákaz styku s příbuznými a s přáteli, zákaz telefonování, vycházení, příkazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné.
- **Zastrašování** – použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, ničení majetku, vyhrožování. Dále používání výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání vraždy dětí nebo partnerky, vlastní sebevražda, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí.
- **Vyčerpávání** – příkazování někdy až nesmyslné práce, odpírání spánku, potravy, tekutin.

- **Citové týrání** – permanentní nadávky, kritizování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasným poskytováním laskavosti, odpiráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou.
- **Ekonomické týrání** – zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, dennodenní kontrola nákupů, znemožněním přístupu k rodinným příjmům, vystavování rodiny hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny, rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování a popírání potřeb dětí.
- **Vydírání** – jeho nástrojem jsou zejména děti. Je to označování oběti za špatnou matku, navádění dětí proti matce, vulgární a násilné chování, pohrůžky, že v případě odchodu matka už neuvidí děti.
- **Zneužívání „práv“ muže** – zacházení s obětí jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, osvojení si právo o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje role v domácnosti.

2.3.3 Rizikové faktory domácího násilí

Z odborných publikací věnujících se domácímu násilí jsou jako rizikové faktory nejčastěji uváděny: nerovnost pohlaví, mladší věk, chudoba, kriminální kariéra, etnická otázka, nezaměstnanost, drogy, nesezdané soužití, vyrůstání v násilných rodinných vztazích a předchozí útok nebo recidivující násilí v současném vztahu (Gjurič a kol., 2000)

I když se u mnoha případů jisté rizikové faktory vyskytují i opakují, nemůžeme říci, že problematika domácího násilí je doménou jen v sociálně slabých či etnicky odlišných rodinách. Domácí násilí se vyskytuje jak v každé sociální vrstvě, tak i v různých věkových skupinách obyvatelstva.

2.4 Mýty o domácím násilí

Ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se problematikou domácího násilí zabývají, jasně vyplývá, že přesto, že se o tomto tématu v poslední době více hovoří, stále ve společnosti přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak pomáhají násilníkům.

Tyto rozšířené předsudky brání ženám, aby otevřeně hovořily o tom, co prožívají, a vedou k jejich dalšímu strachu o problému hovořit. Tyto předsudky se stávají překážkami při hledání a poskytování pomoci obětem a odvrací pozornost od skutečného problému.

Mezi nejčastější mýty patří:

Mýtus č. 1: „To není násilí, to je jen hádka...“

Je potřeba si uvědomit významný rozdíl mezi hádkou a násilím. Při hádce se jedná o konflikt obou stran, které jsou přibližně stejně silné a vyrovnané. Pokud je však mezi nimi nerovnost sil a moci (např. jedna strana prosazuje své zájmy prostřednictvím zastrašování, využíváním fyzické převahy, atd.), už se nejedná o hádku, ale ta se mění v násilí.

Mýtus č. 2: „Domácí násilí není příliš rozšířené, týká se jen několika lidí...“

Statistiky z celého světa hovoří jasně. Ve Velké Británii např. domácí násilí tvoří více než čtvrtinu všech ohlášených trestných činů. 40-50% zavražděných žen je zabito vlastním partnerem či manželem. (Vargová a kol., 2003)

Mýtus č. 3: „Domácí násilí jsou jen drobné neshody...“

Kromě psychického teroru, vyhrožování smrtí, zamykání v bytě, kontrol, příkazů, odpírání jídla či financí a surového bití domácí násilí zahrnuje i případy, které končí vážným poraněním s doživotními následky či zabitím. V roce 2001 se svěřilo v občanském sdružení ROSA 15 žen se znásilněním v manželství. Bití v těhotenství uvedlo 7 žen. Surově zbito bylo manželem 55 žen, z toho 8 mělo otřes mozku. Týrání je také pravděpodobnou příčinou sebevražd žen v případě, kdy nebyla stanovena příčina. K domácímu násilí dochází většinou záměrně a opakovaně. Násilí není možné omlouvat: fyzické či psychické týrání, které vychází z moci nad druhou osobou, nemůže být soukromou záležitostí.

(Vargová a kol., 2003)

Mýtus č. 4: „K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách...“

Násilí může postihnout každou ženu nezávisle na příslušnosti k sociální vrstvě, kultuře a náboženství a nezávisle na věku. Dojem, že se násilí týká jen problémových rodin, vzniká proto, že se v některých skupinách společnosti násilí utajuje více než v jiných.

(Cviková, Juřánová, 2001, str. 58)

Mýtus č. 5: „Příčinou násilí je alkoholismus partnera...“

Muži, kteří týrají své ženy, páchají násilí, když jsou opilí, ale i tehdy, když jsou střízliví. Alkohol není příčinou násilí, je jen jeho stimulátorem. Odbourává zábrany, a proto se agresivní impulsy zesilují. (Cviková, Juráková, 2001, str. 60)

Násilí proto nelze na alkohol svádět. I pro samotné ženy je ale často snadnější věřit tomu, že by se jejich muž tak násilně nechoval, kdyby nepil.

Mýtus č. 6: „Žena muže k násilí asi vyprovokovala...“

Násilníci často tvrdí (a bohužel se s takovýmto obviněním setkávají ženy i z úst policistů či sociálních pracovníků), že je oběti k násilí vyprovokovaly. To ovšem není možné – za užití násilí nese odpovědnost právě pachatel, na němž závisí, k jakému chování se uchýlí. Jako záminku k násilí pachatelé uvádějí cokoli: to, že žena přijde domů o chvíli později z práce, její názor, způsob, jak umývá nádobí, nebo i to, že zavolá své kamarádce. Žádná záminka však nesmí sloužit jako omluva za násilí. Pokud má násilník zlost na někoho jiného, ve většině případů by ho ani nenapadlo situaci řešit násilím. To, že se jedná o jeho ženu či partnerku, mu ale nadává právo k agresivnímu a majetnickému chování.

Mýtus č. 7: „Ženy si samy vybírají partnery, kteří je týrají...“

Žádná žena nechce, aby ji někdo bil, znásilňoval nebo dokonce zavraždil. Na počátku vztahu tyraní obvykle ještě nesahají po násilných prostředcích. Násilné chování se většinou začíná projevovat až po určitém čase společného života.

Mýtus č. 8: „Muži týrají ženy, protože si sami v dětství prožili násilí...“

Muži, kteří páchají násilí, sice často v dětství násilí zažili a vlastní zážitky s násilím jsou jistým „rizikovým faktorem“, který může vést k tomu, že se člověk chová násilnický, ale to však automaticky neznamená, že by bludný kruh násilí musel nevyhnutelně pokračovat. Zážitky z dětství mají různé následky. Někdy sice můžou chování vysvětlit, ale nikdy ho nemůžou omlouvat. (Cviková, Juráková, 2001, str. 59)

Mýtus č. 9: „Týrané ženy jsou masochistky, kdyby jim vztah nevyhovoval, odešly by..., Situace není tak strašná, jinak by žena odešla...“

Ženy, které zažívají násilí, zkoušení vše možné, aby situaci změnily. Chtějí, aby násilí přestalo, ale často si také přejí udržet vztah nebo manželství. Důvodů proč ve vztahu zůstávají je několik. Chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, stále partnera milují a omlouvají ho, nebo jsou na partnerovi ekonomicky závislé a nemají kam odejít. Důvodem proč ze vztahu neo-

dejít může být také strach a bezmoc – strach z fyzického napadení či zabití. Až když selžou všechny jejich pokusy o nápravu vztahu a uvědomí si, že chyba se nenachází v nich samotných, začínají hledat pomoc mimo rodinu. Měli bychom si také uvědomit, že mnohé ženy nemají kam jít, nemají například možnost uchýlit se k příbuzným nebo známým. I špatné vztahy v rodině tak mohou způsobit, že se ženy bojí, protože ani ve své původní rodině nenaleznou zázemí a pochopení, a proto zde nebudou v bezpečí.

2.5 Proč týrané ženy neopouštějí násilného partnera...?

Je to zvláštní. Kdykoliv se lidé dozvědí o vztahu, v němž se objevuje násilí, vždy se ptají právě na toto. Přitom by se měli třeba ptát: „Proč se dopouští násilí na ženě, o niž tvrdí, že ji miluje?“ a „Proč ji společnost není schopná před násilím ochránit?“ Zatím se ale stále dokola ptají: „Proč od něj neodejde?“ Někdy se ženy, které takovým vztahem prošly, ptají samy sebe: „Jak jsem s ním mohla vydržet tak dlouho?“ Ženy, které se rozhodly odejít, jsou často konfrontovány se společností a systémem, který nabízí jen malou (jestli vůbec nějakou) podporu a ochranu. Ty, které nemají možnost, nebo nenalézají způsob, jak uniknout, zůstávají z řady různých důvodů. Jak již bylo uvedeno, oběť může věřit, že jejím hlavním úkolem je udržet rodinu. Někdy také může být tento názor posílen i církevním společenstvím, které navštěvuje. Většinou první reakcí oběti na násilí bývá nedůvěra, žena je otřesená, raněná a rozčilená. Ale on slibuje, že už to nikdy neudělá. Protože ho miluje a protože chce, aby vztah fungoval, uvěří mu. Začínají se tak opakovat období lásky a něhy, ale násilí se bude opakovat také. Většinou ženě trvá určitou dobu, než si uvědomí, že násilí se nejen opakuje, ale stává se i horším – stupňuje se. S tímto také souvisí níže uvedená spirála násilí.

2.6 Cyklus násilí

Domácí násilí prochází třemi fázemi – fází vytváření napětí, fází týrání a třetí fází, kterou můžeme nazvat „líbánky“. Fáze vytváření napětí bezprostředně předchází období týrání. Agresor bývá rozčilený, žárlivý, podrážděný, zuřivý a oběť kritizuje. Oběť se v této fázi snaží být úslušná, uctívá, pečující, obviňuje sebe sama a snaží se tím, že vyhoví násilníkovi, vyhnout konfliktu.

V období týrání agresor ztrácí kontrolu nad svým jednáním a dochází k propukání fyzického a psychického násilí. Oběť se v této fázi cítí bezmocná, bojí se a vůči agresorovi cítí zlobu.

Poslední fáze je někdy nazývána obdobím usmiřování, fází lásky nebo také poetickým označením líbáňky. Agresor po období týrání cítí vinu, oběti se snaží omluvit a slibuje jí, že už se násilí nebude nikdy opakovat. Ujišťuje ji o svých citech apod. Oběť mu věří, má naději, že se vztah urovná a agresorovi odpouští.

Tyto fáze se pak opakují. Jediné, co se mění, je intenzita týrání, které se zvětšuje, a poměr délky trvání jednotlivých fází se zkracuje. Většinou se zkracuje fáze líbánek a fáze týrání a vytváření napětí se naopak prodlužuje.

Ukončení vztahu však nemusí nezbytně znamenat konec násilí. To se může ještě více stupňovat, protože pachatel se uchyluje ke krajnostem a všemožně se snaží udržet si nad ženou kontrolu a moc.

2.7 Pachatelé a oběti domácího násilí

U většiny kriminálních jevů převažují detailní informace o pachatelích nad letnými poznatky o jejich obětech. U domácího násilí je tomu právě naopak. Zatím víme daleko více o obětech domácího násilí než o jeho pachatelích.

2.7.1 Pachatelé domácího násilí

V současné době neexistuje žádná výzkumně a empiricky zjištěná typologie pachatelů domácího násilí, natož pak přehled o tom, který z typů domácích násilníků se vyskytuje nejčastěji. Poznatky o pachatelích pocházejí ze tří hlavních zdrojů – z kriminologických výzkumů, od obětí a z psychologicky zaměřených výzkumů. (Matoušek, 2005, str. 228)

Kriminologické výzkumy se zajímají hlavně o to, jak reagují pachatelé na určité oficiální sankce. Jako příklad lze uvést ojedinělý výzkumný projekt L.W. Shermana, který proslul pod názvem Minneapolský experiment. Ten probíhal v rámci základního kriminologického výzkumu zaměřeného na ověření teorií odstrašování, přesněji řešeno odstrašujícího účinku rychlého trestu. Cílem experimentu bylo zjistit nejefektivnější policejní opatření při kontaktu s domácím násilím, přičemž efektivitou se rozuměla redukce rizika opakovaného útoku vůči stejné oběti. Výsledkem bylo zjištění, že pachatele domácího násilí nelze házet

do jednoho pytle. Pod vlivem Shermana se prosadilo členění pachatelů domácího násilí podle jejich sociálního ukotvení. Ve hře jsou dva hlavní typy, a to domácí násilník s dvojitou tváří (tj. doma násilník a pro okolí konformní, seriózní osoba) a sociálně problémový pachatel domácího násilí. V podstatě se tím rozlišuje pachatel z vyšších a nižších sociálních vrstev. Jak často se tyto dva typy vyskytují v reálném životě, lze však pouze odhadovat, přesné statistiky neexistují. Navíc se experti shodují v tom, že v rodinách ze středních a vyšších vrstev se domácí násilí hůře odkrývá. (Matoušek, 2005, str. 229)

Druhým pramenem informací o pachatelích domácího násilí jsou **oběti**. Z tohoto zdroje pocházejí takové typologie, které pachatele domácího násilí rozčleňují podle toho, jaké používají vzorce týrání partnera. Jednotlivé typy týrání se mohou u jednoho pachatele i různě kombinovat.

Třetím zdrojem poznatků o pachatelích jsou **psychologicky zaměřené výzkumy** zaměřující se na psychiku násilníka. „Spíše než na typologie se ale zaměřují na konkrétní výzkumné otázky, jako např. na problém, v čem se liší domácí násilníci od „obyčejných kriminálníků“.“ (Matoušek, 2005, str. 229)

2.7.2 Oběti domácího násilí

„Už od sedmdesátých let se výzkumy ve světě zaměřily na osobnost týrané ženy a pokoušely se najít odpověď na otázku, jaká je žena, která se nechá bít, a na otázku, proč týraná žena od násilnického partnera neodejde. Dospěly k závěru, že neexistuje žádný konzistentní osobnostní profil, který by ženu predisponoval k tomu, aby se stala obětí ve vztahu. Existuje pouze jediný rizikový faktor predispozice k obětnímu chování a tím je týrání či zneužívání eventuelně přítomnost násilnému chování v dětství.“ (Huňková, 2004, str. 64)

„Týraná oběť navíc trpí „**syndromem týraných obětí**“. Tento syndrom je charakteristický širokým spektrem psychických a behaviorálních reakcí oběti na prožité týrání. Jeho typickými projevy jsou: pocity bezmoci, zmatku a sebeobviňování, dlouhodobá a emocionální frustrace, nízké sebevědomí a zvýšená zranitelnost, neurotické projevy – úzkosti, deprese, poruchy spánku; sebevražedné tendence, zablokování sil potřebných ke změně, minimalizace, popírání, ospravedlňování násilí, strach z agresora a zároveň silná závislost na něm, neschopnost normálních asertivních reakcí ve smyslu nápadné vstřícnosti a ochoty všem

vyhovět, psychosomatická onemocnění – migrény, žaludeční vředy, nechutenství, astma, urologické obtíže apod., tendence ke zneužívání alkoholu a drog apod.“

(Huňková, 2004, str. 66)

Svou roli zde sehrává i tzv. „**stockholmský syndrom**“. „Tento jev spočívá ve vytvoření silné emocionální vazby mezi násilníkem a jeho obětí. Jinými slovy řečeno, jde o identifikaci oběti s jednáním násilníka, kdy se oběť snaží zavděčit svému trýzniteli, pomáhat mu a chránit jej, čímž si podvědomě vykupuje jeho shovívavost a ochranu svého života.“

(Huňková, 2004, str. 66)

Oběťmi domácího násilí mohou být také :

- **ženy s psychickým nebo tělesným postižením**

Ten, kdo jim způsobuje násilí, je často také opatruje, takže jsou na něm takřka životně závislé. Bojí se, že když neřeknou pravdu o násilí, které se jim děje, nebude se o ně mít kdo starat.

- **ženy se závislostí**

Některé týrané ženy požívají alkohol či léky, aby dokázaly život s násilím snést a aby z něj alespoň na chvíli unikly. To, že jsou závislé, tedy neznamená, že si vymýšlejí nebo zkrslují situaci. Naopak, potřebují pomoc tím spíše, protože nevědí, kudy kam.

- **cizinky**

I cizinky mají podle zákonů České republiky právo na to, aby jim policie poskytla ochranu. Zde je ale důležité, aby jim byl přidělen tlumočník a jde-li tedy o týrání, měla by v tomto případě tlumočit žena. Život v cizím prostředí činí cizinky bezradnějšími a bezradnějšími vůči násilí. Neznají jazyk a nevědí, kam se obrátit s žádostí o pomoc. Klíčovou roli tak při pomoci těmto ženám sehrává policie.

- **„staré“ ženy**

Některé ženy jsou oběťmi domácího násilí po mnoho let až do stáří. Mohou být týrány svými partnery, ale často se k nim chovají násilnicky také jejich děti. Tyto ženy mají často pocit, že v jejich věku je na nějaké změny už pozdě a setrvávají tak ve své zoufalé situaci. Také tyto ženy potřebují naši důvěru a trpělivost. (Voňková, 2005, str. 8,9)

3 AZYLOVÉ DOMY

První útulek pro týrané ženy byl v Texasu založen už v roce 1875 v Betonu. Téměř o sto let později byly v 70. letech otevřeny další dva azylové domy pro ženy – oběti domácího násilí, a to v Austinu a Houstonu. Právě v 70. letech minulého století se ve Spojených státech zformovalo hnutí, které prosazovalo zakládání specializovaných azylových domů pro ženy – oběti násilí. Ženy, které pracovaly s problémem domácího násilí, a ženy, které měly osobní zkušenosti s násilím, se shodly, že jedním z hlavních problémů, kterým musí oběti čelit, je absence alternativního či přechodného bydlení. Mnoho pokusů o zakládání azylového bydlení začínalo tak, že ženy, které pracovaly s oběťmi, je na několik dní ubytovávaly ve svých domovech. Tyto sítě tzv. bezpečných domovů fungují v zahraničí dodnes a jsou možnou alternativou dočasného bydlení zejména v místech, kde není možné zřízení azylového ubytování. (Vargová a kol., 2003, str. 23)

3.1 Potřeba azylového ubytování

Velmi důležité je si uvědomit, že ženy, které byly týrány si prožily velmi traumatizující situaci. „Symptomy dlouhodobě týraných žen jsou přirovnávány k symptomům lidí, kteří prošli dlouhodobým mučením, nebo byli násilně uneseni.“ (Vargová a kol., 2003, str. 23) Je proto zapotřebí si uvědomit, že mnoho z určitých projevů žen je důsledkem prožité stresové situace a traumatu, a podle toho k těmto ženám i přistupovat. Týrané ženy nejsou „nemocné“, potřebují jen podporovat ve své nezávislosti a povzbuzovat jejich sebevědomí. Pobyt v azylovém domě by tak v ideálním případě neměl znamenat jen střechu nad hlavou, ale měl by zároveň poskytnout bezpečnou, přátelskou atmosféru a intenzivní pomoc a hlavně podporu ženy ze strany pracovníků azylových domů. Týrané ženy potřebují vlídné přijetí kombinované s praktickou pomocí, a to je právě to, co by měly azylové domy nabízet v první řadě. Jádrem práce se ženami v azylových domech spočívá tedy zejména v jejich podporování a dodávání síly hlavně proto, aby ženy samy postupně převzaly kontrolu nad svými životy.

3.2 Fungování azylových domů

Přestože jistá pravidla pro udržení pořádku a řádu jsou v azylových domech nutná, azylový dům by neměl představovat další místo, kde žena nemůže rozhodovat sama o sobě a svých

dětech, tak jako tomu bylo v době, kdy bydlela s násilným partnerem. Pracovnice azylových domů tak asistují ženám při naplňování jejich vlastních potřeb a zájmů a při utváření jejich vlastních životů, ale konečné rozhodnutí zůstává vždy na ženě samotné. Neméně důležitý význam má v azylových domech také bezpečnost a ochrana žen a jejich dětí. Opatření, která by měla zajistit jejich bezpečí zahrnují např. utajení adresy jejich pobytu, bezpečnostní zabezpečení areálu azylového domu a úzkou spolupráci s policií, sociálními pracovníci apod.

Ve většině azylových domů je určena také možná délka pobytu klientky. Čím déle může žena zůstat, tím více času má k tomu, aby byla po psychické stránce opět uvedena „do normálu“ a mohla svou situaci prostřednictvím dostupných prostředků efektivněji řešit. Obvykle se doba pobytu klientek v azylových domech pohybuje od 6-ti měsíců do jednoho až jednoho a půl roku. Jak již bylo uvedeno, pro ženu je lepší, když může v azylovém domě zůstat co nejdéle bude z její strany potřeba, ale důležité je také si uvědomit, že zároveň s dlouhodobějším pobytem klientky se omezuje kapacita zařízení pro ubytování dalších žen v krizové situaci. Ze zkušenosti mohu říci, že je mnohdy velmi obtížné zhodnotit, zda je potřeba spíše prodloužovat pobyt ženy v azylovém domě až do úplného vyřešení její tíživé situace nebo poskytnou rychlou pomoc prostřednictvím ubytování klientce, která se nachází v akutní krizi. Některé azylové domy poskytují možnost následného přechodného ubytování. Ženy tak nejdříve zůstávají kratší dobu v azylovém domě a poté přecházejí do déletrvajících přechodného ubytování.

3.2.1 Služby poskytované azylovými domy

Vzhledem k šíři poskytovaných služeb dochází ve většině azylových domů k rozdělení rolí pracovníků. Mezi základní okruhy poskytovaných služeb v azylových domech obvykle patří:

- krizové poradenství
- individuální dlouhodobé poradenství a další pomoc ubytovaným ženám, případně dětem
- skupinová práce s ubytovanými klientkami
- rozvíjení plánů žen do budoucna, posilování žen, které vede k nezávislosti
- doprovody k soudu či na úřady
- edukační poradenství

- péče o děti, zajištění jejich hlídání v případě, že to matka potřebuje
- management domu – koordinace a rozdělování úkolů, plánování
- zajišťování spolupráce s policií, úřady, zdravotníky, krizovými centry, jinými neziskovými organizacemi
- další profesní rozvoj pracovníků

3.2.2 Vnitřní struktura azylových domů

„Zkušenosti ze zahraničí se liší v tom, jak jsou azylové domy strukturovány. Při tvorbě vnitřní struktury se vychází z konkrétních potřeb azylového domu. Některé z nich jsou provozovány kolektivně, tzn. neexistuje v nich hierarchické rozdělení rolí a úkolů na administrativní, ženský a dětský program. Rozdělení rolí v týmu může zvýšit efektivitu práce, ale znamená částečné omezení toku informací v organizaci. Jiné azylové domy ustanovily výkonné výbory, které rozhodují o dlouhodobých cílech a úkolech a klíčových rozhodnutích týkajících se azylového domu, zatímco rozhodnutí o každodenních provozních záležitostech činí personál.“ (Vargová a kol., 2003, str. 26)

3.2.3 Zaměstnanci – sociální pracovníci

Některé azylové domy, jak ve světě, tak i u nás, požadují speciálně vyškolený personál a některé zase nikoli. Většina z nich ale poskytuje školení – a to jak pro zaměstnance, tak pro spolupracující dobrovolníky. „Obvykle jsou pracovníci a dobrovolníci proškoleni po nástupu a poté se v různých intervalech zúčastňují dalších školení a supervizí. Možnost sdílet a vyměňovat si navzájem zkušenosti pomáhá jednak zlepšit kvalitu poskytovaných služeb, ale je také významnou prevencí syndromu vyhoření.“ (Vargová a kol., 2003, str. 27)

3.3 Práce s klientkami v azylovém domě

Poradenství a podporu ženám – klientkám azylového domu poskytují sociální pracovníci, tedy také ženy, protože pro ženy jako oběti domácího násilí je přijatelnější a snazší se s prožitými traumaty svěřit právě ženě. Při práci s klientkami se vždy vychází z toho, že každá z nich má právo rozhodovat o vlastním životě sama. Sociální pracovníci se tedy snaží vytvářet a udržovat samostatnost žen, ale velmi důležitý je také projev důvěry, víry v jejich schopnosti a podpora jejich sebevědomí.

Se ženami bývá pracováno jak skupinově, tak i individuálně. Ze zkušenosti mohu říci, že tato práce spočívá v pravidelných schůzkách klientek se sociálními pracovníci a dosud jsem se nesečkala s negativním ohlasem na tuto skutečnost. Ženy braly vždy setkávání jako příjemné a velmi se na ně těšily. Sdělovaly si své zážitky, připomínky a vzájemně se podporovaly. Právě vzájemná podpora a projev soucítění je jednou z hlavních kladů azylových domů – ženy se necítí být na vzniklý problém samy a uvědomují si, že daná situace, v níž se nacházejí, není jen problém jejich osoby, ale že se týká širokého okruhu veřejnosti. Nejsou samy a to, že i ony se mohou dostat z role oběti a vzhledem k situaci mohou být, byť jen na chvíli tou, která vyslechne i druhou ženu s podobným problémem, jim dává možnost odpoutat se od role „ublížené a utěšované“ a stát se „utěšitelkou.“ Vytvářejí se zde tedy tzv. svépomocné skupiny a tato zkušenost se ukázala u mnoha žen jako velmi cenná a posilující.

Individuální terapie pak zahrnuje práci jedné klientky a sociální pracovníce. Ty navzájem probírají vzniklou situaci do hloubky, pokoušejí se ji analyzovat a najít možná řešení. Individuální terapie bývá klientce prostřednictvím sociální pracovníce k dispozici kdykoli, kdy klientka potřebuje nebo cítí potřebu o problémech hovořit či problém řešit.

3.4 Podmínky úspěchu

Azylové domy v České republice v převážné většině provozují neziskové organizace či církve. Základem úspěchu vzniku a následného provozu azylového zařízení je proto spolupráce neziskové organizace, místa, kde azylový dům vzniká a instituce či organizace nebo orgánu, který se na fungování a provozu azyľů podílí. A to finančně, organizačně, materiálně, či tak, že např. poskytne za symbolickou cenu objekt.

„Aby společné úsilí mělo efekt za minimálních nákladů, je nutné, aby všechny instituce, které se na provozu azylového zařízení podílejí (zřizovatel, provozovatel a ti, kteří provoz azylového zařízení financují), měly společný cíl a shodly se na podmínkách pro jeho dosažení. Tímto cílem je otevření a provoz azylového domu.“ (Vargová a kol., 2003, str. 34)

Všichni zúčastnění by se přitom měli shodovat v tom, že :

- násilí je veřejnou záležitostí
- ochrana ženy je prioritní
- personál je složen z žen

- násilí není vnímáno jako partnerská rvačka či partnerský konflikt, ale jako celospolečenský problém
- azylový dům není ubytovna, ale zařízení, které cílevědomou prací vedle poskytnutí ochrany nabízí ženě pomoc při řešení její situace
- azylový dům není místo, které by ženu nutilo do nějaké činnosti či do nějakého rozhodnutí (pracovnice respektují rozhodnutí klientky, i když s ním třeba nesouhlasí)

Druhou podmínkou úspěchu je následná spolupráce všech stran. „Pokud všechny zúčastněné strany – nezisková organizace, město, městská část uznají domácí násilí jako jev neslučitelný s lidskými právy, a tudíž netolerovatelný, vznikne rozhodující institucionální základ pro jeho řešení, pro uznání potřebnosti azylových zařízení a následnou spolupráci. Bez této spolupráce se žádné azylové zařízení neobejde, stejně jako oběť – té lze k životu bez násilí pomoci jen spoluprací státu, místních úřadů a neziskového sektoru.“ (Vargová a kol, 2003, str. 35)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumná otázka zní: „Jaký význam mají azylové domy pro týrané ženy?“

Jelikož se v daném výzkumu zabývám vztahem mezi jednotlivými proměnnými, tedy vztahem mezi azylovým ubytováním a týranými ženami – klientkami azylového domu, které se staly obětí domácího násilí, jedná se v tomto případě o relační neboli vztahový typ výzkumného problému.

Proměnné :

Azylový dům

Domácí násilí

4.1 Typ výzkumu

Jako typ výzkumu jsem si zvolila výzkum **kvalitativní**, a to z toho důvodu, že jsem chtěla prozkoumat daný problém do hloubky a zjistit tak nejen míru spokojenosti klientek s azylovým ubytováním, ale hlavně to, co od azylového domu očekávaly či očekávají a zda se za dobu pobytu v azylovém domě jejich situace určitým způsobem změnila a co pro ně nyní s odstupem času azylové ubytování znamenalo a znamená.

4.2 Využití techniky sběru dat

4.2.1 Triangulace

Triangulace zahrnuje tyto použité metody výzkumu:

- rozhovory
- pozorování
- analýza dokumentů

4.2.2 Rozhovory

Pro daný výzkum jsem si připravila dva typy rozhovorů.

První rozhovor týkající se provozu azylového domu, možných problémů a práce sociálních pracovníků byl veden s ředitelkou a sociální pracovnící azylového domu. (viz. Přílohy)

Druhý rozhovor - vedený s klientkami azylového domu - v sobě zahrnoval dvě části, a to část týkající se azylového ubytování a přístupu sociálních pracovníc ke klientkám a část věnující se problému domácího násilí vždy v konkrétním případě samotné klientky. (viz. Přílohy)

Rozhovory byly nestrukturované – klíčové otázky byly dány a připraveny předem, klientkám byla dána možnost volných odpovědí a doplňujících otázek. Rozhovory byly vedeny individuálně vždy ve smluvenou dobu setkání v bytě klientky.

4.2.3 Pozorování

V souvislosti s vedenými rozhovory byla využita i metoda pozorování. Pozorování spočívalo ve všímání si odlišností v chování respondentů u jednotlivých typů otázek rozhovoru, např. jaká gesta klientka používá, jaké dává v danou chvíli najevo pocity a jak tyto pocity ovlivňují vedený rozhovor. Všechny vypořádané reakce jak ze strany klientky, tak z vnějšího okolí byly spolu s jednotlivými poznatky zapisovány na okraj papíru vedle jednotlivých výpovědí klientky na danou otázku.

4.2.4 Analýza dokumentů

Vzhledem k závažnosti a citlivosti problému, jako je domácí násilí jsem byla prostřednictvím sociálních pracovníc s jednotlivými případy klientek blíže seznámena a měla jsem možnost také nahlédnout do některých dokumentů a záznamů týkajících se klientek. Svým podpisem jsem také stvrdila příslib mlčenlivosti.

4.3 Výzkumný vzorek

Pro výzkumný vzorek byl použit výběr záměrný.

Jako reprezentativní vzorek byly osloveny čtyři klientky azylového domu pro ženy a matky s dětmi ve Věškách, které se staly obětí domácího násilí. Základním souborem by v ideálním případě byly všechny ženy na území ČR, které se během svého života staly obětí domácího násilí a vyhledaly jako možnost řešení situace pomoc azylového domu, ale vzhledem k možnostem tohoto výzkumu nelze uvažovat o tom, že by reprezentoval základní soubor.

Souhlas s provedením výzkumu byl potvrzen písemně, a to zvlášť pro rozhovor a zvlášť pro jeho nahrávání prostřednictvím diktafonu. Klientky byly také informovány, že všechny získané informace jsou anonymní a budou použity výhradně ke zpracování daného výzkumu. Dále byly také informovány o možnosti, že mohou nahrávání kdykoliv přerušit a že mají právo rozhovory nedokončit.

5 REALIZACE SBĚRU DAT A JEJICH ZPRACOVÁNÍ

5.1 Sběr dat

Sběr dat probíhal ve dvou etapách:

První etapa zahrnovala návštěvu azylového domu, jejímž účelem bylo oslovení klientek a vedení azylového domu a smlouzení možných termínů schůzek. V rámci tohoto setkání jim byl vysvětlen účel a povaha studie. Tyto základní informace byly poskytnuty ústně společně s tištěným prohlášením, že souhlasí s anonymním využitím poskytnutých informací.

Druhá etapa zahrnovala osobní setkání v prostorách azylového domu probíhající individuálně a trvající přibližně 60 minut.

Respondentky byly také vyzvány, aby se k poskytnutým dotazům a informacím v jakémkoli smyslu vyjadřovaly.

5.2 Zpracování dat

5.2.1 První fáze zpracování dat

První fáze zpracování dat spočívala ve zpracovávání rozhovorů (viz. Přílohy). Rozhovor s vedením azylového domu, stejně jako individuální rozhovory s klientkami byl převeden z mluveného projevu z rozhovoru do písemné podoby. V tomto případě přepis rozhovorů z diktafonových nahrávek.

Forma přepisu byla následující:

Od okraje papíru byly vynechány cca 4 cm volného místa na poznámky a parafráze odpovědí. Hovor klientky byl označen kurzívou a položená otázka tučným písmem. V závorkách byly uváděny poznámky týkající se gest a chování respondentek.

5.2.2 Druhá fáze zpracování dat

Druhá fáze zpracování dat zahrnovala převedení jednotlivých odpovědí klientek do určitých významově stejných či podobných kategorií a vyhodnocování postupných výsledků výzkumu zahrnujících jak části týkající se celkového provozu a života v azylovém domě, tak společné znaky klientek azylového domu, které se staly obětmi domácího násilí.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Výsledky rozhovoru s vedením azylového domu

Z celkově položených otázek při rozhovoru s ředitelkou azylového domu a sociální pracovnící vyplynulo, že co se týče fungování azylového domu, tak azylový dům ve Věskách poskytuje veškeré služby, jako většina jiných azylových domů. Velký důraz je zde kladen na přístup sociálních pracovnící ke klientkám a zabezpečení bezpečného chodu azylového domu. Velmi důležité je ale z pohledu soc. pracovnící také dodržování pravidel týkajících se chodu v azylovém domě. Klientky si podle nich musejí uvědomit, že azylový dům není pouze ubytovna a že slouží ženě jako přechodné útočiště na dobu nezbytně nutnou.

Za klady azylového ubytování je považována existence možnosti útočiště, byť na jednu jedinou noc, aby se tak žena dostala z dosahu agresora. V tomto bodě se shoduje jak vedení a pracovníce azylového domu, tak i klientky. Dalším kladem azylového ubytování je podle pracovnící azylového domu to, že se na jednom místě nachází více matek ve stejné životní situaci, které se vzájemně podporují a pomáhají si, ale také to, že se v jejich okolí nachází někdo, kdo je ochoten a schopen se ženám soustavně a systematicky věnovat (sociální pracovníce). Tento bod je také názorově společný jak z hlediska pracovnící, tak z hlediska klientek. Naopak za zápory azylového bydlení sociální pracovníce označila do jisté míry ztrátu soukromí a určitá omezení klientky spočívající např. v kontrole odchodů a příchoďů do azylového domu, zapisování návštěv atp. Jako zápor také označila přístup veřejnosti k azylovému ubytování. Dle názorů vedení azylového domu je mezi lidmi stále několik předsudků týkajících se klientek, které vyhledají jako formu pomoci právě možnost azylového ubytování. Osvětlení problematiky azylových domů a vysvětlení veřejnosti cíle a účel azylových domů by bylo podle sociální pracovníce velmi potřebné a efektivní. Za velký a závažný problém byly také uvedeny finance a financování azylového domu vůbec. Schánění finančních prostředků na provoz a zařízení domu je podle ředitelky záležitostí mnohdy velmi časově náročnou, zdlouhavou a vyčerpávající.

6.2 Výsledky rozhovorů s klientkami azylového domu

Z níže uvedených rozhovorů probíhajících s klientkami azylového domu ve Věskách, které se staly oběťmi domácího násilí vyplynulo, že možnost vyhledání azylového ubytování

bylo pro ně až poslední možnou volbou z možně dostupných alternativ. Všechny oslovené klientky dále uvedly, že o možnostech azylového bydlení se v minulosti nezajímaly a dozvěděly se o něm až prostřednictvím sociálních pracovníc většinou na úřadě sociální péče. Dále se klientky shodly na tom, že pobyt v azylovém domě jim přinesl zlepšení jejich psychického stavu a že po stránce materiální zde v podstatě nic nepostrádají. Velký význam pro ně byla možnost okamžitého odchodu a odpoutání se od partnera a zvýšení sebevědomí a samostatnosti klientek. Všechny dotazované klientky také zdůraznily důležitost pocitu bezpečí jak pro ně samotné, tak pro své děti, u kterých zaznamenaly zvýšení spokojenosti a dobré přijetí nového prostředí. Na dotaz týkající se spokojenosti s přístupem sociálních pracovníc, jak při příchodu a následném přijetí do azylového domu, tak i dalšího pobytu, se klientky vyjadřovaly velmi kladně a vyzdvihovaly vlídnost a laskavost sociálních pracovníc v přístupu jak ke klientkám samotným, tak i v postupné spolupráci řešení jejich situace. Klientky se ale dále také shodly na tom, že velkým problémem stále zůstává nedostatečné řešení jejich bytové situace. Chybějící finanční prostředky jim v podstatě znemožňují koupi či pronájem bytů a postoj úředníků k řešení jejich bytové otázky jim připadá velmi neochotný a nedostatečný. Podle jejich názoru by mělo město zajistit, aby klientky azylových domů měly přednost v přidělování městských bytů před ostatními obyvateli, jejichž potřeba ubytování není za daného stavu až tak aktuálně závažná.

ZÁVĚR

Násilí páchané na ženách je mimořádně závažný celospolečenský problém. Bohužel je tento, i když poslední dobou stále více diskutovaný problém, stále tématem zahaleným mlčením a doposud se vnímá především jako problém individuální a ne jako problém celospolečenský. Mnohé sociologické sondy, které byly v naší republice provedeny stačí na to, abychom pochopili, jak závažným problémem domácí násilí je. Přesto je ale potřebný intenzivnější a kvalitnější výzkum, který by v některých oblastech vyvolal patřičnou reakci a který by nám umožnil lépe pochopit následky rodově podmíněného násilí. Měli bychom se zajímat o to, jak ženy prožívají násilí, jak dalece fyzické týrání ovlivňuje výkonnost žen, jaké strategie používají ženy, jestliže se postaví proti násilí a jak například ženy samy násilí definují. Měla by tak vzniknout otevřená diskuse mezi těmi, kteří s tímto problémem pracují a důvěrně ho znají a těmi, kteří rozumí výzkumu. Tato diskuse by se měla zavést i ve školách, měla by sehrát důležitou roli ve vzdělávání. Taktéž by mělo být zajištěno vzdělávání všech profesionálních skupin, které se zabývají touto problematikou.

Domnívám se, že široká veřejnost předpokládá, že někteří „jednotlivci“ mají společenské problémy, jak např. domácí násilí v důsledku nějakých neobvyklých okolností, jako je onemocnění, osobní handicap, charakterový nedostatek nebo nepřizpůsobivost, což jim brání v tom, aby byli stejně „úspěšní“ jako ostatní. Protože není pro nás pohodlné pomýšlení, že my jsme příčina tohoto společenského problému – zvykli jsme si hledat problém v oběti.

Od týraných žen se očekává a vyžaduje, aby se osvobodily a pomohly si samy a ochraňovaly tak i své děti. Týraná žena, která nedokáže chránit sebe a své děti je dokonce velmi často posuzována negativněji než muž, který násilí páchá. Týrané ženy nemohou zastavit násilí, které na nich páchají jejich manželé či partneři. Týrané ženy v osamocení dál snášejí týrání a neodejdou, protože my ostatní mlčíme a nic proti tomu neděláme.

I proto je vznik stále nových a nových azylových domů velmi potřebný. Nejen proto, aby dokázaly pomoci ženám, které zde nacházejí útočiště, ale také proto, aby si veřejnost uvědomila, že větší výskyt azylových domů je odrazem míry potřeby azylového ubytování, z čehož plyne, že domácí násilí je neopomenutelným problémem celé společnosti a vyskytuje se všude kolem nás.

Přála bych si, aby se pohled veřejnosti na azylové domy nacházející se v jejich okolí neseťkával jen s obavou možného narušení jejich dosavadního života a s obavou příchodu „problematických žen“, ale šel ruku v ruce s pochopením a odmítavým postojem k jakýmkoli formám týrání a diskriminace.

Velmi bych si také přála, aby lidé začali brát problém domácího násilí vážně, a to především zdravotnické organizace, policie a jiné pomáhající instituce, protože se jedná o problém ohrožující život. Jestliže lékaři a policie budou pozornější při zjišťování násilí na ženách, můžou přispět k tomu, aby si lidé uvědomili, že se jedná o velmi vážný problém ovlivňující život a zdraví nejen žen, ale i dětí.

Na závěr bych ještě chtěla poděkovat s velkou úctou všem těm, kteří se snaží zastavit násilí vůči ženám, kteří zabezpečují linky důvěry, azylové domy a různá centra právní i jiné pomoci. Všem, kteří vyvíjejí tlak, aby zákonné ustanovení a trestní právo přistupovalo k tomuto problému zodpovědně, kteří bojují za reformy v legislativě a také všem těm, kterým tento problém není lhostejný, přestože se jich právě osobně nedotýká.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MATOUŠEK,O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7

VARGOVÁ,B., VAVROŇOVÁ,M., PROKOPOVÁ,Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou*. Praha: Rosa, 2003.

MATOUŠEK,O., KODYMOVÁ,P., KOLÁČKOVÁ,J.(eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002X

GJURIČOVÁ,Š., KOCOURKOVÁ,J., KOUTEK,J. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3

VOŇKOVÁ,J. *Vaše právo – první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Praha: proFem o.p.s., projekt AdvoCats for Women, 2005. ISBN 80-239-4025-2

VOŇKOVÁ,J., HUŇKOVÁ,M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem o.p.s., 2004. ISBN 80-239-2106-1

HUŇKOVÁ,M., VOŇKOVÁ,J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva. Efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím*. Justiční akademie České republiky, vydání první, 2004.

CVIKOVÁ,J., JURÁŇOVÁ,J. *Pieta žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava: Aspekt, 2001. ISBN 80-85549-28-X

POTOČKOVÁ,D., PROKOPOVÁ,Z., ŠVECOVÁ,P. *Domácí násilí – záležitost nikoli soukromá. Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků*. Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1997.

VAVROŇ,J. *Dneska tě ještě nezabiju. Zpráva o stavu domácího násilí*. Praha: Rosa, 1997.

NOVOTNÁ,V.,SCHIMMERLINGOVÁ,V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha : KU, 1992. ISBN 80-7066- 483-5

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Přepis rozhovoru s vedením AD

Příloha PII: Přepis rozhovorů s klientkami

Příloha PIII: Záznam o přijetí klienta

Příloha PIV: Smlouva o poskytnutí azylového ubytování

Příloha PV: Průběh pobytu

Příloha PVI: Výstupní dotazník azylového domu

Příloha PVII: Záznam o ukončení pobytu klienta

PŘÍLOHA PI: PŘEPIS ROZHOVORU S VEDENÍM AD

1. Jaká je maximální délka pobytu ženy ve Vašem azylovém domě (dále jen AD) a jak se postupuje v případě, kdy žena přesáhne délku pobytu a nemá jinou možnost ubytování?

Maximální délka pobytu klientky v našem azylovém domě je jeden rok.

Situaci, kdy by klientka přesáhla dobu pobytu jsme dosud neřešili, ale s maximálním nasazením bychom se jistě pokoušeli zavčas takovéto situaci předcházet. Hledáním bytů, spoluprací s městem Uherské Hradiště, hledáním podnájmů a tak dále. Jak jsem ale řekla, takovouto situaci jsme ještě neřešili...

Ženy ale ze smlouvy vědí, že ubytování je maximálně na rok a musí se po tuto dobu samy snažit svou situaci řešit a vyvíjet aktivitu.

2. Je kapacita AD dostatečná vzhledem k momentálnímu stavu žen s potřebou azylového ubytování? Kolik bytů se zde nachází a kolik by bylo dle Vašeho názoru potřeba?

Musím říci, že poptávka hodně převyšuje nabídku... Určitě by bylo potřeba více bytů, ale v dané situaci to bohužel není možné z hlediska financí.

V našem azylovém domě je 7 bytů a 1 tzv. krizový pokoj, který slouží pro akutní případy, např. kdyby maminka přišla v noci a potřebovala by nutně ubytovat.

3. Co je podle Vás pro dobré fungování AD prioritou?

Tak zaprvé určitě finance, kterých je opravdu vzhledem k potřebám klientek i provozu nedostatek. Dále také odborná pomoc psychologa, která zde opravdu chybí. To považuji za hodně důležité...

Pak určitě odbornost personálu, ale to je o člověku, to musí mít každý v sobě, naučit se to asi moc nedá...takový člověk musí být emfatický a mít dobrý přístup ke klientkám.

A samozřejmě těšit se do práce – to je důležité...mít osobní naplnění z toho, co dělám...

4. Je stanovena určitá věková hranice (18 let), od které mohou být ženy (matky s dětmi) v AD ubytovány? pracovnice)...

Vždy při prvním kontaktu o ubytování rozhoduje ředitelka (říká sociální pracovnice)...

Určitě bychom ji na kritickou dobu po vyřešení situace ubytovali a dále by se její situace řešila s příslušnými úřady... Krizový pobyt trvá 14 dnů

5. Jaké podmínky musejí být pro příjem klientky do AD splněny a jak se zjišťuje (zda vůbec) potřebnost azylového ubytování (popř. dá se zneužít)?

Většinou nám zavolají ze sociálky (odbor sociálních věcí) a řeknou nám o někom, kdo akutně potřebuje pobyt, takže o daném případě již víme a máme určité informace, ale může se stát, že někdo v krizi zavolá „jedu – honí mě manžel – ubytujte mě“... Takovouto klientku bychom nemohli odmítnout, i kdybychom neznali podrobnosti. Situace by se tak začala řešit až po přijetí.

Informace ale nejsou dostatečné, takže se to může samozřejmě zneužít... My ale nemůžeme podcenit to, co nám žena zpočátku tvrdí. Postupem času se to dá ale prokouknout...

6. S jakými úřady spolupracujete a v čem tato spolupráce spočívá?

Spolupracujeme s městským úřadem – odborem péče o dítě a sociálně právní ochrany dětí, dále s policií, které dáváme 1x za měsíc hlášení o ubytovaných klientkách, externě s psychologem a s agenturou podporovaného zaměstnávání, která spadá pod Charitu. Samozřejmě také se základními školami, kam děti docházejí a také s praktickými lékaři.

Možnost spolupráce máme taky s organizacemi, které poskytují psycho-sociální služby. Máme na ně kontakty. Přímá spolupráce to není, ale máme možnost se na ně obrátit.

7. Co vše si klientky hradí? Je dle Vašeho názoru podpora ze strany státních institucí dostatečná?

Od 1. ledna letošního roku je platný nový zákon podle kterého si maminky hradí jen ubytování. (energie a zálohy na teplo hradí AD). Bohužel se stává, že se to začíná zneužívat a energií se zbytečně plýtvá. Svádí to k tomu, že ženy neumí správně hospodařit a může se stát, že typy matek, které zneužívají sociální pomoc tak nemají snahu řešit ani svou situaci. Kromě pobytu si u nás klientky hradí také praní. Vybírá se 20 Kč za jedno praní. Co se týče ubytování, ženy hradí 60 Kč za dospělé osobu a 30 Kč za dítě na den. Matka s jedním dítětem tak zaplatí zhruba necelé 3000 za měsíc.

8. Jaké smlouvy jsou s klientkami při přijetí / nástupu do AD sepisovány?

Se sociální pracovníci se sepíše záznam o přijetí klientky, dále se přebírá a kontroluje inventurní seznam. Většinou bývá při přijímání klientky vše připraveno. Sepíše se smlouva o ubytování a domovní řád.

9. Vedou se o klientkách záznamy? Kdo všechno má do těchto záznamů možnost nahlížet?

Každá klientka má založenou vlastní složku, která obsahuje záznamy o průběhu pobytu klientky a veškeré tiskopisy související s ubytováním a ukončením pobytu plus veškeré získané informace o klientce. Do této složky mají možnost nahlížet pouze zaměstnanci AD.

10. Mají ženy jako oběti domácího násilí přednost v ubytování v AD před ostatními uchazečkami?

Vždy se zvažuje závažnost každého případu a domácí násilí je jednou z nejvíce rizikových situací...určitě ano, ale vždy se situace musí posoudit do hloubky a individuálně

11. Jak je ve Vašem AD zajištěna bezpečnost?

Kamerovým systémem, zvonky a řetízkem na dveřích. Uzamykají se všechny vchody, ale alarm tlačítko nemáme. Formuláře a veškeré tiskopisy jsou uzamčeny stále.

12. Mají klientky povinnost hlásit, kde se nacházejí po dobu nepřítomnosti v AD a dobu příchodu?

Kde se přesně nacházejí ne, ale mají povinnost nahlásit příchod.

13. Jsou povoleny návštěvy klientek?

Ano, ale vždy se zapisuje jméno do evidence. Návštěvy jsou povoleny během dne do 20.00 hod. Myly by být limitovány jednou hodinou, ale záleží na individuální domluvě a situaci.

14. Mají sociální pracovníce v náplni práce také hlídání dětí klientek?

Pouze ve výjimečných případech jako je akutní odchod k lékaři nebo jiná výjimečná situace. Většinou si ale klientky vypomáhají mezi sebou.

15. Konají se zde skupinové či individuální terapie – dochází do AD psycholog?

Individuální terapie zde probíhají velmi často. Závisí ale na důvěře mezi sociální pracovníci a klientkou. Skupinové terapie zde probíhají také.

Psycholog do našeho azylového domu pravidelně nedochází, ale personál azylového domu může na přání nebo vzhledem k závažnosti problému zajistit s psychologem kontakt.

16. Jaký je dozor nad klientkami AD?

Z hlediska bezpečnosti se uzamykají oba vchody. Průběžně se provádí i kontrola bytů, ale většinou jen když cítíme, že něco není v pořádku, tak se na kontrolu více zaměříme. Průběžně se provádí také kontrola zahrnující péči o dítě, jídlo, hygienu a dozor na dětmí.

17. Jaké jsou postihy při porušení pravidel daných řádem AD a jak se postupuje v případě opakovaného závažného porušení pravidel (např. alkohol, drogy, ...) - existuje možnost vyloučení?

Za prvé je to ústní napomenutí klientky, dalším stupněm je napomenutí písemné a při opakovaném nebo hrubém porušení pak nastává možnost okamžitého vyloučení klientky z azylového domu. Tato situace zde naštěstí ještě nenastala.

18. Je dle Vašeho názoru informovanost veřejnosti o možnostech azylového ubytování dostatečná?

Určitě ne. Stále existují předsudky lidí. I zde v okolí byli lidé proti vzniku azylového domu. Objevovaly se obavy z křiku či rasistické předsudky.

19. Je dle Vašeho názoru informovanost veřejnosti o domácím násilí dostatečná?

Informovanost veřejnosti je daleko lepší než v minulosti, ale pořád je to velké tabu. Lidé nevidí, neslyší a stydí se.

20. Jaké jsou podle Vás klady a zápory azylového ubytování?

Mezi klady patří určitě možnost být jen na jednu noc se uchýlit do bezpečí např. od muže agresora, dál bych řekla, že kladem je to, že na jednom místě je více matek ve stejné nebo podobné životní situaci a vzájemně si pomáhají. Velkým pozitivem je také to, že je zde vždy někdo, kdo se jim systematicky věnuje. Mezi zápory bych zařadila určitou ztrátu soukromí a stále přetrvávající předsudky veřejnosti.

PŘÍLOHA PII: PŘEPIS ROZHOVORŮ S KLIENTKAMI

„A“ - Klientce „A“ je 34 let a vzdělání má dosažené střední s maturitou. Klientka má dvě děti ve věku 13 a 7 let, které jsou v současné době ubytovány společně s klientkou v azylovém domě.

„B“ – Klientce „B“ je 28 let a vzdělání má dosažené střední s maturitou. Klientka má jedno dítě ve věku 4 let, které je v současné době ubytováno společně s klientkou v azylovém domě.

„C“ – Klientce „C“ je 29 let a vzdělání má dosažené střední odborné bez maturity. Klientka má dvě děti ve věku 9 let a 7 měsíců, které jsou v současné době ubytovány společně s klientkou v azylovém domě.

„D“ – Klientce „D“ je 43 let a vzdělání má dosažené střední odborné bez maturity. Klientka má 3 děti ve věku 17, 15 a 13 let, z nichž dvě nejmladší jsou ubytovány s klientkou v azylovém domě. Nejstarší dcera bydlí na internátě a do AD dojíždí pouze na víkendy.

1. Bylo pro Vás ubytování / vyhledání pobytu v AD jednou z možných alternativ nebo jste již neměla jinou volbu?

„A“ - *Když jsem odešla od manžela, nastěhovala jsem se k rodičům, ale měli jsme tam málo místa a docela jsme si už začínali „lézt na nervy“, tak jsem hledala možnosti, kam bych mohla se svými dětmi odejít... Pracovnice na úřadě mi nabídli možnost azylového ubytování, tak jsem se tady byla podívat a nastěhovala se.*

„B“ – *Chtěla jsem se od partnera odstěhovat, ale neměla jsem na to, abych si koupila vlastní byt jsem neměla peníze. K rodičům jsem z důvodu nedostatku místa nemohla. Získat byt od městského úřadu prostě nešlo, a tak jsem zvolila možnost azylového bydlení.*

„C“ – *Neshody s partnerem se stále stupňovaly, a tak jsem chtěla jít co nejdál ze svého bydliště. Nejdřív jsem byla v krizovém centru a pak jsem odešla na doporučení sociálních pracovníků sem. Neměla jsem kam jít, s rodinou se moc nestýkáme a pomoc od nich prostě čekat nemůžu. Neměla jsem jinou možnost.*

„D“ – *S manželem jsem ve společné domácnosti z důvodu jeho neustálého opilství nemohla zůstat. Neměla jsem kam jít, protože u rodičů je málo místa. Byla jsem zoufalá a chtěla jsem hlavně pryč.*

2. Věděla jste ještě před pobytem v AD jak tyto domy fungují, kde je hledat, popř. jaké formy pomoci Vám AD nabízejí?

„A“ – *Dřív jsem to nevěděla... Řekla mi to až pracovníce na úřadě na sociálce, tak jsem se sem přišla podívat...*

„B“ – *nevěděla...*

„C“ – *Nevěděla a nikdy jsem se o to nezajímala. Až během loňska jsem se o to začala zajímat. Spíš o to, kam vůbec jít...*

„D“ – *Už jsem o azylových domech slyšela, ale nevěděla jsem, jak to tady funguje. Ani to, kde jsou.*

3. Odkud jste se dozvěděla o AD?

„A“ – *Od sociálních pracovníků na úřadě...*

„B“ – *Od úřednic na městském úřadě...*

„C“ – *Od sociálních pracovníků z krizového centra...*

„D“ – *Od sociálních pracovníků na úřadě...*

4. Myslíte si, že dostupnost a počet AD u nás, popř. v okolí je dostačující?

„A“ – *Myslím, že by jich mělo být víc, protože vím, že případů je hodně.*

„B“ – *Dřív jsem se o to moc nezajímala, byla mi nabídnuta možnost ubytování zde, tak jsem se tu byla podívat a líbilo se mi tu. Určitě by jich ale mělo být víc.*

„C“ – *Nevím, chtěla jsem být hlavně co nejdál od domova... Sociální pracovníce mi řekly o tomto azylovém domu a byla jsem ráda, že sem můžu jít.*

„D“ – *Myslím, že dostupnost je dobrá. Víc azylových domů by ale vůbec neuškodilo.*

5. Byla jste spokojena s přístupem sociálních pracovníků při prvním kontaktu, popř. při nástupu do tohoto zařízení?

„A“ – *Ano, byla jsem spokojena velmi.*

„B“ – *Měla jsem ze začátku strach a styděla jsem se, ale jejich přístup mi velmi pomohl a hodně překvapil.*

„C“ – *Byla jsem spokojena, strašně moc mi pomohly.*

„D“ – *Byla jsem spokojena.*

6. Jak dlouho jste v AD ubytovaná?

„A“ – *6 měsíců*

„B“ – *4 měsíce*

„C“ – *necelé 3 měsíce*

„D“ – *10 měsíců*

7. Je něco co zde postrádáte ať už v přístupu sociálních pracovníků, tak z hlediska denní materiální potřeby?

„A“ – *Ani ne, jen nájem je vyšší a akorát mi vadí čekání na praní.*

„B“ – *V podstatě ne.*

„C“ – *Velice mi tu chybí psycholog. Sociální pracovníci jsou sice velice hodné a dokážou mi poradit, ale psycholog mi strašně chybí. Jinak asi nic.*

„D“ – *Nepostrádám tu nic.*

8. Cítíte se zde v bezpečí?

„A“ – *Jo, určitě. Mám hlavně své soukromí a všechno si řídím podle sebe.*

„B“ – *Ano.*

„C“ – *V bezpečí ano, ale zatím přítel neví, kde bydlím... Zatím jsem v klidu.*

„D“ – *Ano.*

9. Co Vám ubytování v azylovém domu dalo, popřípadě vzalo?

„A“ – *Nevzalo mi asi nic a dalo mi hlavně psychickou pohodu a samostatnost.*

„B“ – *Dalo mi klid. Hlavně po psychické stránce se cítím líp a nevzalo mi nic.*

„C“ – *Hlavně to, že jsem se dala trochu víc psychicky dohromady a že jsem pryč od přítele.*

„D“ – *Hlavně možnost bydlení pro sebe a mé děti.*

10. Cítíte zlepšení Vaší situace od okamžiku Vašeho nástupu až do nynější doby?

„A“ – *Hodně, hlavně co se týká dětí. Syn měl zpočátku problémy s novým prostředím, ale pak si tady našel kamarády a cítí se tu líp.*

„B“ – *Určitě.*

„C“ – *Jenom to, že jsem pryč od přítele, ale po psychické stránce jen trošku. Chybí mi tu ale služby psychologa. Jsem ale šťastná, že jsem tady s dětma, protože nemám kam jinam jít.*

„D“ – *Cítím se o hodně líp, ale stále se bojím co bude dál.*

11. Podporuje Vás rodina a jaká byla reakce Vašich nejbližších?

„A“ – *Rodina mě velice podporuje, zemřel mi ale otec... Matka však dělá co může.*

„B“ – *Rodina mě podporuje, jak psychicky, tak i finančně, ze začátku měli rodiče strach, protože o azylových domech nic nevěděli a ani nevěděli jak to tady funguje, ale kdy se sem přišli podívat, tak byli docela překvapeni a už se o mě nebáli, protože věděli, že jsem zde spokojena.*

„C“ – *Matka sice ví, že tady jsem, ale vůbec mě nepodporuje. Ani to nikdy nedělala.*

„D“ – *Rodina se s tím dlouho nemohla smířit, ale teď už je to lepší a snaží se mi pomáhat.*

12. Navštěvuje Vás Vaše rodina? Vy je? Jak často?

„A“ – *Často, každý den, děti chodí ze školy k mamince na obědy a navštěvujeme se navzájem.*

„B“ – *Ano, navštěvujeme se každý týden.*

„C“ – *Vůbec se nenavštěvujeme. Když jsem chtěla od matky dříve pohlídat děti, chtěla za to peníze, tak už jsem o další setkání ani nestála.*

„D“ – *Ano, navštěvujeme se skoro každý víkend.*

13. Jak pobyt a spolupráce se sociálními pracovníci ovlivnila Váš pohled do budoucna?

„A“ – *Ze začátku jsem hodně brečela, měla jsem strašné nervy, ale hodně mi tady pomohly, hlavně po psychické stránce. Dřív jsem byla hodně vystresovaná jak kvůli partnerovi, tak kvůli tomu, že syn měl z mého manžela stále strach a on pořád stál o kontakt s ním, i když ho syn vidět nechtěl. Kontakt s maminkami tady v azylovém domě mě taky hodně „nakopl“, staly se z nás kamarádky a podporujeme se. Člověk tak prostě není sám a zapomene na nepříjemné věci.*

„B“ – *Uvědomila jsem si, že nejsem na všechno sama a že situace není zase až tak beznadějná. Taky jsem trošku získala víc sebevědomí a myslím si, že i drahou životní zkušenost.*

„C“ – *Zatím nad tím nepřemýšlím, momentálně hlavně hledám bydlení, ale nemám na to peníze...(pláč)...je to hrozně těžké...*

„D“ – *Myslím teď hlavně na své děti a na to, abych jim zajistila spokojený život. Důležité je teď pro mě najít byt.*

14. Jste spokojená se všemi zaměstnanci v azylovém domu nebo se vyskytují mezi nimi rozdíly. Máte oblíbenou sociální pracovníci?

„A“ – *Spokojená jsem se všema.*

„B“ – *Ano, jsem spokojena se všemi, ale svou oblíbenou sociální pracovníci mám.*

„C“ – *V podstatě se všemi, ale jedna mi pomohla víc než ostatní.*

„D“ – *Myslím, že mezi nimi žádné velké rozdíly nejsou, ale najdou se takové, která mám ráda víc a některé míň.*

15. Je podle Vašeho názoru pomoc při řešení sociálních otázek ze strany azylového domu dostatečná?

„A“ – *Myslím, že spolupráce s městem ohledně bytů by mohla být lepší. S bytama je to špatné, ale pomáhají nám.*

„B“ – *V podstatě ano, ale mělo by se víc jednat s městem o přidělování bytů.*

„C“ – *Myslím, že jo.*

„D“ – *Asi ano.*

16. Jaké jsou vztahy mezi Vámi a ostatními klientkami? Pomáháte si a podporujete se navzájem?

„A“ – *Vztahy jsou dobré, pořád se navštěvujeme.*

„B“ – *Velmi dobré, staly se z nás kamarádky a pomáháme si.*

„C“ – *Dobré.*

„D“ – *Žádný problém tady není, hlídáme si děti a tak...*

17. Jak pobyt v AD ovlivnil Váš vztah jako matky a Vašeho dítěte?

„A“ – *Nijak, s dětmi jsem měla pořád blízký vztah a ten máme i teď.*

„B“ – *Nijak, má dcera je ještě malá a vzniklou situaci si dostatečně neuvědomuje. Bere to tak, jak to je. Je tady hodně malých dětí a ona se zde cítí dobře.*

„C“ – *Jsem hlavně ráda, že mám děti u sebe a můžu s nimi každodenně být.*

„D“ – *Děti už jsou starší a berou to normálně.*

18. Změnilo se dle Vašeho názoru chování Vašich dětí? Jak?

„A“ – *Syn byl dřív hodně vystresovaný, ale už se nebojí. S dcerou je to v pořádku.*

„B“ – *Nezměnilo.*

„C“ – *Syn je ještě hodně malinký a dcera je spokojená.*

„D“ – *Jak u koho. Ze začátku se děti styděly a byly zaražené, ale už se tady cítí jako doma.*

19. Bylo pro Vás obtížné vysvětlit Vašim dětem důvody odchodu z domova a následného pobytu v AD?

„A“ – *Byla jsem se tady podívat i s dětmi, děti se zde potkaly s dalšími dětmi a těšily se sem... Kamarády si tady taky našly. Jsme ale kousek od domova, takže se cítí dobře*

„B“ – *Nebylo, mojí dceři jsem se to pokusila kvůli tomu že je malá vysvětlit spíš jako „dočasně dobrodružství“*

„C“ – *Ne, byli jsme předtím v krizovém centru a dcera chtěla sama odejít. Věděla, že se partner chová špatně a bála se ho. Syn je ještě malinký...*

„D“ – *Ne, mluvili jsme o tom a děti už mají svůj rozum. Pochopili to a věděli, že to musíme nějak řešit. Ví, že tady nejsme na dlouho...*

20. Jak Vaše děti snášejí pobyt v AD?

„A“ – *Jo, dobře...*

„B“ – *Dobře.*

„C“ – *Myslím, že dobře.*

„D“ – *Už si zvykly a je to už lepší, myslím, že žádný problém s tím nemají.*

21. Co bylo hlavní příčinou odchodu do AD?

„A“ – Bývalý manžel si do naší domácnosti nastěhoval novu přítelkyni a v podstatě mě donutil s dětmi odejít. Ze dne na den mi vystěhoval nábytek do jedné místnosti a donutil mě odejít.

„B“ – Neshody s partnerem, alkohol partnera a celkový nezájem o mě a o rodinu.

„C“ – Bylo to hlavně hrozné chování mého partnera. Pořád samé ponižování. Byla jsem už úplně zoufalá.

„D“ – Manžel hodně pil a už jsem s ním nedokázala vydržet.

22. Pokoušel se Váš partner po Vašem odchodu o kontakt? Ví, kde se nyní nacházíte?

„A“ – Bývalý manžel se o nás začal zajímat zase až poslední dobou...Myslím, že je to kvůli psychologickému vyšetření. Nikdy se o nás ale nezajímal.

„B“ – Ano, několikrát. Sliboval, že se zase všechno změní...Ano, ví to.

„C“ – Kontaktoval mě. Ví ve kterém městě jsem, ale neví přesně kde.

„D“ – Nepokoušel, ale ví, kde jsme.

23. Dokážete si již teď představit situaci, že budete z AD odcházet?

„A“ – Ano, těším se na to, až si všechno zařídím.

„B“ – Přemýšlím nad tím, ale zatím nemám kam jít.

„C“ – Ano, hlavně sehnat byt...

„D“ – Samozřejmě.

24. Staly se Vaše děti svědky domácího násilí?

„A“ – Bohužel ano.

„B“ – Ne.

„C“ – Myslím, že ne.

„D“ – Ano, několikrát.

25. Jak dlouho trval Váš vztah s partnerem do doby než Vám začal ubližovat?

„A“ – Asi tři roky.

„B“ – Asi pět let.

„C“ – Skoro rok.

„D“ – Nevím, několik let. Než začal dost pít.

26. Jak dlouho tato situace trvala než jste se rozhodla tuto situaci řešit?

„A“ – Po třech letech jsme se rozešli, pak jsem byla asi dva roky sama, ale kvůli tomu, že manžel přišel kvůli povodním o barák a neměl kde bydlet, jsem se k němu vrátila. Říkal, že už nepije a já jsem mu uvěřila. Pak se všechno začalo opakovat a já jsem od něj odešla.

„B“ – Asi dva roky.

„C“ – Hodně dlouho.

„D“ – Několik let.

27. Ubližoval i Vaším dětem?

„A“ – Ne.

„B“ – Ne.

„C“ – Ne.

„D“ – Nebil je, ale hodně jim nadával.

28. Bylo Vaše rozhodnutí jít do azylového domu dlouhodobě plánované nebo to bylo rozhodnutí ze dne na den?

„A“ – Plánovala jsem to.

„B“ – Přemýšlela jsem o odchodu už delší dobu, ale až mi tato možnost byla nabídnuta, tak jsem se ze dne na den rozhodla.

„C“ – Nejdříve jsem odešla do krizového centra, po nějaké době jsem se ale zase k partnerovi vrátila. Všechno se to ale opakovalo a rozhodla jsem se odejít co nejdál.

„D“ – Neplánovala jsem to, ale neměla jsem jinou možnost.

29. Bylo napadání ze strany partnera spíše psychické nebo fyzické?

„A“ – V opilosti psychické i fyzické. Poprvé mě napadl, když jsem byla v sedmém měsíci těhotenství. Přišel domů opilý a začal na mě křičet, že jsem mu sebrala cigarety, když jsem mu řekla, že žádné nemá, začal na mě rvát. Odešla jsem na záchod, který jsme měli venku, ale on mi zamkl. Pak asi usnul, protože byl opilý. Bylo to v lednu. Dvě hodiny jsem seděla před domem a pak jsem se rozhodla odejít asi dva kilometry k matce. Následně na to jsme dostala zápal plic. Byla jsem u maminky a pak v nemocnici. Z důvodu stresu se mi zvýšil tlak, to už jsem byla v porodnici. Den před porodem si za mnou přišel pro peníze, nedala jsem mu je a tak do mě žduchl a já jsem spadla. Až se narodil syn, přišel opilý. Překvapilo mě, že ho vůbec zdravotní sestry ke mně pustily. Syn měl po narození krvácení do mozku, přežil ale tři kritické týdny a ze všeho se dostal. Vše pak začalo být jen horší...

„B“ – Obojí. Nejdřív psychické, pak i fyzické.

„C“ – Nejdřív spíš psychické. Partner byl policista u kriminálky a všechny případy začal přenášet domů. Připadala jsem si jako u výslechu. Vyvíjel na mě psychický nátlak a strašně často se mu střídaly nálady. Hodně mě omezoval, pořád kladl otázky on mně, ale když jsem se ho na něco zeptala já, reagoval tak, že právo ptát se má jen on. Omezoval mě i hodně finančně. Když jsem byla v porodnici, ani za mnou nepřišel, nepřinesl mi žádné věci a vůbec mi nepomáhal. Přišel až k porodu a i tam mě hodně ponižoval a stresoval. Když se malý narodil, jednou v noci mě chytl pod krk, že malý křičí. Vzala jsem si syna k sobě na postel a on mě za to seřval. Později mi ani nedovolil spát a s dětma jsme spali třeba v kuchyni, řekl prostě jen „ty semnou spát nebudeš“. Ke konci si už hledal maličkosti k napadání, třeba jen jeden hrníček v dřezu. Kolikrát jsem musela i ve tři ráno drhnout celou kuchyň. Nemohla jsem pak už ani spávat, protože jsem byla pořád ve stresu. (hodně velký pláč)

„D“ – Psychické spíš jen tak, že na nás v opilosti křičel a kolikrát nás všechny v noci probudil, třískal nábytkem a rozbíjel věci. Pro facku si taky nešel daleko. Všechno se to pořád opakovalo a já se každý den bála, v jakém stavu zase přijde a co bude...

30. Napadla Vás někdy myšlenka, že si za vzniklou situaci můžete sama? Vnucoval Vám tento názor Váš partner?

„A“ – To říkal pořád. Teď už vím, že to tak nebylo.

„B“ – Ze začátku ano. Partner mi vždy tvrdil, že se to nemuselo stát, kdybych neudělala to nebo ono a že jsem ho v podstatě vyprovokovala. Teď už vím, že to bylo v něm.

„C“ – Dával mi za vinu v podstatě všechno. Říkával, že se chovám jako malé děcko, když ho držím za ruku a když jsem ho za ruku nechytla, vynadal mi, že se za něho stydím. Pořád mě jen ponižoval...

„D“ – Ne.

31. Uvažovala jste (uvažujete) o návratu k partnerovi?

„A“ – Ne, ani náhodou.

„B“ – Ne, neuvažuju.

„C“ – Už jsem to jednou udělal a teď už vím, že víckrát ne.

„D“ – To rozhodně ne.

PŘÍLOHA PIII: ZÁZNAM O PŘIJETÍ KLIANTA

Obecně prospěšná společnost P E T R K L Í Ě, Vésky, Na Krajině 44 686 01

Záznam o přijetí klienta

Datum přijetí:

Hodina:

Jméno a příjmení:

Stav: svobodná – vdaná –

rozvedená – vdova

Adresa trvalého bydliště:

Adresa skutečného bydliště:

Rodné číslo:

Tel. domů:

Číslo OP:

Tel. zaměstnání, škola:

Současně přijaté děti:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

1.

2.

3.

4.

Záznam o rozhovoru:

Zdravotní stav:

Známky onemocnění: ANO - NE

Bližší popis:

Známky fyzického násilí (otoky, podlitiny apod.): ANO – NE

Bližší popis:

Lékařská prohlídka: ANO – NE

Lékařský nález č. přiložen

Další důležité údaje:

O pobytu klienta v AD byli informováni:

Klient ubytován v bytě č.:

Zapsala:

Podpis klienta:

Podpis:

Poznámky:

PŘÍLOHA P IV: SMLOUVA O POSKYTNUTÍ AZYLOVÉHO UBYTOVÁNÍ

Dnešního dne, měsíce a roku byla uzavřena mezi účastníky:

PETRKLÍČ, o.p.s. Vésky, Na Krajině 44, zastoupená ředitelkou Janou Skuciusovou /dále jen ubytovatel/

a

..... nar.

jméno a příjmení azylově ubytované /dále jen objednatelka/

Smlouva o poskytnutí azylového ubytování pro ženy a matky s dětmi

I.

Ubytovatel prohlašuje, že je nájemcem domu č.p. 44, postaveného na parcele č. 45, k.ú. Vésky, ulice Na Krajině, a v něm umístěném bytu č., sestávajícího z jednoho pokoje s příslušenstvím.

Ubytovatel se zavazuje, že objednatelce poskytne azylové ubytování v tomto bytu č. k překlenutí těžké životní situace.

II.

Azylové ubytování se poskytuje na přechodnou dobu do, počínaje dnem podpisu této smlouvy.

III.

Vždy ke každému prvnímu dni v měsíci je objednatelka povinna složit na účet ubytovatele č.ú. 1417811399/ 0800 či k rukám pověřené pracovnice ubytovatele částku ve výši Kč měsíčně, určenou na úhradu nákladů spojených s ubytováním. Tato částka v sobě zahrnuje cenu za ubytování, elektřinu, plyn, TV, zálohy na služby v domě a další poplatky.

IV.

Objednatelka se zavazuje řádně užívat prostory vyhrazené k ubytování a další zařízení domu, řádně dodržovat domácí řád, pečovat o svěřený byt a jeho zařízení, které je majetkem ubytovatele, s péčí řádného hospodáře, zejména jej opatrovat a chránit před poškozením, ztrátou a zničením a dodržovat bezpečnostní předpisy. Zaměstnankyně ubytovatele mají právo kdykoli zkontrolovat stav bytu i způsob jeho užívání.

Objednatelka je povinna nahradit ubytovateli škodu na bytě a jeho zařízení, kterou způsobí porušením povinností uvedených v čl. IV odst. I, tak porušením jiných právních povinností pro ni vyplývajících.

V.

Objednatelka se zavazuje, že po uplynutí doby azylového ubytování dle bodu II. této smlouvy opustí předmětný byt bez nároku na prodloužení doby ubytování a bez nároku na zajištění ubytování či přidělení bytu ze strany ubytovatele.

Po ukončení pobytu v předmětném bytě je povinna objednatelka byt vyklidit a předat byt a jeho zařízení ve stavu, v jakém jí byl předán.

VI.

Pokud objednatelka hrubě porušuje své povinnosti, za což se považuje zejména závažné porušení domácího řádu, požívání alkoholu, drog, použití násilí mezi ostatními ženami,

vodění si návštěv do bytu, má ubytovatel právo okamžitě odstoupit od smlouvy před uplynutím dohodnuté doby.

Právo okamžitě odstoupit od smlouvy má ubytovatel také, pokud objednatelka i přes výstrahu hrubě porušuje dobré mravy.

Objednatelka nadále nese zodpovědnost za nedoplatky, poškození nebo nevrácení inventáře. Objednatelka se zavazuje tyto pohledávky nejdéle do 1 měsíce od jejich vzniku uhradit.

VII.

Účastníci smlouvu přečetli, s jejím obsahem souhlasí, což stvrzují vlastnoručními podpisy.

Objednatelka zároveň tímto podpisem stvrzuje, že se seznámila se zněním domácího řádu, který je součástí této smlouvy.

.....

.....

objednatelka

PETRKLÍČ, o.p.s.

ředitelka Jana Skuciusová

PŘÍLOHA PV: PRŮBĚH POBYTU

Průběh pobytu

Klientka - paní.....

Datum	Událost

Další poznámky, hodnocení průběhu pobytu, ...:

PŘÍLOHA PVI: VÝSTUPNÍ DOTAZNÍK AZYLOVÉHO DOMU

**Socioterapeutický program pro ženy a matky s dětmi v azylovém domě - o.p.s.
Petrklíč.**

Tento projekt je spolufinancován evropskou unií.

Dotazník pro klientky:

Prosíme o zodpovězení jednoduchých otázek při ukončení pobytu v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi.

Věk matky

Počet dětí jejich věk

Bydliště v regionu UH ano ne / nehodící se škrtněte/

Délka pobytu /uved'te počet měsíců, v případě pobytu kratšího než jeden měsíc, uved'te počet dnů/
.....

Poskytnutá sociální pomoc:

Počty pohovorů o problémech klientky, uved'te číslo

Jednoduché sociální poradenství – odkazy na úřady, soudy atd.

Pomoc s hledáním ubytování ano ne / nehodící se škrtněte/

Pomoc s péčí o děti, hry apod. ano ne / nehodící se škrtněte/

Pomoc dětem, související se školní docházkou ano ne / nehodící se škrtněte/

Absolvování programů a přednášek ano ne / nehodící se škrtněte/

= pokud ano, uveďte přibližný počet hodin

= jak hodnotíte kvalitu programů /vyberte z možností a podtrhněte/

- výborně
- velmi dobře
- dobře
- uspokojivě
- špatně

Jak hodnotíte kvalitu služeb poskytnutých v průběhu pobytu v AD

- výborně
- velmi dobře
- dobře
- uspokojivě
- špatně

Ve Věskách dne:

PŘÍLOHA PVII: ZÁZNAM O UKONČENÍ POBYTU KLIANTA

Obecně prospěšná společnost **P E T R K L Í Ě** Vésky, Na Krajině

44 686 01

Záznam o ukončení pobytu klienta

Datum ukončení pobytu:

Hodina:

Jméno a příjmení:

Adresa trvalého bydliště:

Rodné číslo:

Klient ukončil pobyt“

Na vlastní žádost - na žádost zák. zástupce - pro nedodržení podmínek - jiné:

Záznam o vrácení zapůjčeného majetku:

Jiné důležité skutečnosti:

Klient bude dále umístěn:

Kontaktní osoba a telefon:

Dítě bylo předáno:

Děti jsou i nadále v péči matky

Komu:

Kontaktní adresa a telefon:

Podpis:

Podpis pracovnice AD:

Podpis klienta:

Datum: